AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
FİATI: 1 LİRA
15 ŞUBAT 1964

Milyonerlerin Hiddeti

UĞUR K.
ÖMÜR BOYUNCA
AYLIK
GELİR
ZENGİN VE ÇEŞİTLİ
PARA İKRAMİYELERİ
TÜRKİYE
VAKIFLAR BANKASI

AKİS

Sayı: 503 Cilt: XXIX Yıl: 10 HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sahibi
Mübin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı: Metin Toker, Güneri Civaoğlu, Egemen Bostancı (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) — Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan, Tüli Sezgin, Binin Anter, Hüseyin Korkmazgil — Radyo: M. T. Öngören — İş Âlemi: Fasih İnal — Musiki : Daniyal Eriç — Tiyatro: Naciye Fevzi, Lûtfi. Ay — Yayınlar: İlhami Soysal — Sinema: Emel G. Hürbaş.

Resim
Ali Parmakerü

Fotoğraf
Sungar Taylaner

Klişe
Doğan Klişe Öz Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgârlı Sokak No 15/2
Tel: 11 89 92

İdare .
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartlan
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaası

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası
Ankara

Basıldığı tarih
14.2.1964

Fiatı 1 Lira

Kendi Aramızda-

Sevgili AKİS Okuyucuları

Bu hafta, gözlerin Kıbrısa dönük olduğu bir sırada Türkiyedeki bir sınıfın sesi yükseldi. Milyonerlerimiz, büyük iş adamlarımız, servet sahiplerimiz hiddet buyurdular: Vergi reformlarını istemiyorlar! Hangi vergi reformunu istemiyorlar? Pek âlâ itiraz çekebilecek olan "gaz zammı"nı değil- Herkesin ödediği vergi miktarının ilanını istemiyorlar! Tıpkı, iki yıl önce Servet Beyannamesi usulüne karşı vaziyet aldıkları gibi bu defa da, tabii Servet Beyannamesi usulünü hala kabul etmediklerini de ilan ederek, ödedikteri verginin herkes tarafından bilinmesi ihtimali karşısında dehşete düşmüş halde feryat ediyorlar: İstemezük!

AKİS bu sayısında, bu sınıfın, Türkiyenin bu "mutlu azınlık" ının davranışının hikâyesini anlatmaktadır. Odalar Birliğinin hazırladığı rapor nasıl ele alınmıştır, bunda kimler onayak olmuştur, "mutlu azınlık" ne istemektedir, istenilmeyen "ödenen vergi"nin ilânı mıdır, yoksa bu yapıldığında asıl "ödenmeyen vergi"nin miktarının anlaşılacağından doğan korku mudur. Adalet Partisinin aynı istikametteki tebliği ile bu raporun açıklanmasının sırrı nedir, bunların hepsi "Hükümet" başlıklı yazı içinde anlatılmaktadır. Yazıda, Hükümetin görüşü ve tutumu da belirtilmekte ve bu konuda en yetkili kimselerden alınan bilgiler verilmektedir.

AKİS'in bu haftaki başyazısı da aynı meseleye temas etmektedir. Metin Tokerin yazısının başlığı şudur: "Bu düzen değişecektir!" Metin Toker başyazısında bir yandan A.P. nin, diğer taraftan Odalar Birliğinin Vergi reformuyla "mevcut ve müesses nizamın ve bu nizamın temellerinin zedelendiği" yolundaki iddialarını ele almakta ve onların anladıkları nizamın elbette ki değişeceğini söyleyerek "Tamam, iyi bildiniz..!" demektedir. Memleket realitelerini hiç bilmeyenlerin bu haftaki AKİS'i İbretle ve dikkatle okumalarında, bilhassa kendi sınıflan açısından çok fayda vardır.

Kıbrıs işinde nerede bulunuyoruz? Herkesin merak ettiği sualin cevabı nı bu hafta gene AKİS en doğru ve bilgili şekilde vermektedir. KIBRIS OLAYLARI sayfasının metin ve çerçeve yazılarında Makarios tarafından sadece bizim içte değil, dünya içte bir bela haline getirilmiş bulunan Kıbrıs işinin hangi safhada bulunduğu ve Türkiyenin vaziyetinin ne olduğu açık açık anlatılmaktadır.

Saygılarımızla

AKİS

içindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Tarım — Geçen haftanın sonlarında Pazar günü "Türkiye Ziraatçiler Cemiyeti" yöneticileri bir basın toplantısı yaparak basın mensuplarına, Türkiyenin tarım meselelerini açıkladılar ve bu konu ile ilgili olarak dileklerde bulundular..

Basın toplantısında açıklanan dilekler başlıca şu konularda toplanmaktadır:

— Cemiyet yöneticilerine göre nüfusunun > yüzde 701 tarımla meşgul olan Türkiyede, elde edilen ürün ÇOK defa yeterli olmamakta ve bu sebeple dış ülkelerden ithalat yapılmaktadır. Bunun nedenleri üzerinde önemle durulmalı ve sebepler araştırılmalıdır. Yöneticilere göre tarımsal ürünlerdeki yetersizliğin başlıca sebeplerini, ortakçılık ve yarıcılık müesseselerinde aramak gerekir. Bu toprağın kendilerine ait olmaması sebebiyle işe kendilerini vermemektedirler. Bu sebeple alınacak tedbirlerin başında toprak reformu gelmektedir,

— Toprak reformunun olumlu sonuçlara ulaşabilmesi için, ortakçılık ve kiracılığın bir düzene bağlanması, üretim kooperatiflerinin kurulması ve tarımsal tesislerin vücuda getirilmesi gerekmektedir.

— Tarım kazançlarından alman vergiler 1960 yılından bu yana üçüncü defa olarak değiştirilmektedir. Bu kazançların vergilendirilmesi, kaçınılması imkânsız bir zaruret olmakla beraber uygulamada daha etkili bir yol olan dönüm üzerinde vergilendirmeye gidilmelidir. Zira tarım kazançlarından alınmakta olan verginin muafiyet sınırları her yeni tasarıda biraz daha daralmaktadır. Bugün getirilmiş olan yeni tasarılar da beklenen geliri ve sosyal adaleti sağlamaktan uzak olduğuna göre muafiyetler ileride daha da daraltılacaktır.

— Tarım alanında teknik elemana şiddetle ihtiyaç hissedilmektedir. Halen elde bulunan teknik eleman sayısı ancak 8 bini bulmaktadır. Oysa ihtiyaç- 40 bin civarındadır. Bu sebeple Ziraat Fakültesinin yanı sıra Yüksek Tarım Okulları, tarım liseleri ve çiftçileri yetiştirmek üzere kurslar açılmalıdır.

— Tütün Tarımı Kanunu en kısa bir zamanda çıkarılmalıdır. Halen Bakanlar Kuruluna sunulmuş bulunan bu tasarı, Türkiye için son derece cazip bir döviz kaynağı olması sebebiyle tütün ekiminin müsbet bir istikamet almasını sağlayacaktır.

— Tarım Şûrası en kısa bir zamanda toplanarak, tarımsal meselelerin müzakeresini yapmalıdır.

İdare — Son günlerde İzmir basın çevrelerinde Emniyet Müdürü Hüseyin Taluyun İzmirden alınacağına dair bir haber kulaktan kulağa fısıldanmaktadır.

Görevine başladığından bu yana basın mensupları ile yıldızı bir türlü barışmayan Taluy, İzmirde genellikle mevkiine göre hatif kalan bir emniyet müdürü olarak kabul edilmektedir. Taluy iki ay içinde, başında bulunduğu müdüriyete bağlı 30ü kadar personelin yerlerini değiştirmiş ve bu arada CHP tiler üzerinde titizlikle durmuştur. Tayinlerin en büyük özelliği, bir konuda ihtisas yapmış olan bir personelin hiç ilgisi olmadığı diğer bir sahaya naklidir. Meselâ gerçekten bir ihtisas işi olan kaçakçılık masası şefi Yılmaz Çapın görevinden alınarak hiç alâkası olmadığı halde trafik şubesine verilmiş, muavini Naci Olgun ise bir karakola komiser olaray tayın edilmiştir. Oysa Çapın. Time mecmuasının kapak konusu olmuş ve kaçakçılık konusunda beynelmilel bir şöhreti olan - Çapına İnterpol tarafından bir de takdirname verilmiştir bir Komiserdir. İzmir Emniyet Müdürlüğü personeli arasında bir diğer alakasız tayin de 1. Şube Müdürü Şevket Çuhadarın, ihtisas kazanmış olduğu siyasi tasımdan alınarak Karakol Şubesi Müdürlüğüne getirilmiş olmasıdır.

Buna karşılık, 27 Mayıstan sonra Hakkâriye tayin edilmiş bulunan eski Hırsızlık Masası Şefi de tekrar eski görevine getirilmiştir.

Tütün — Ege ekici tütün piyasası geçen haftanın ortalarında Perşembe günü Gümrük ve Tekel Bakanı Mehmet Yücelerin bir konuşmasıyla açıldı.

Piyasada satışlar bir hafta içinde rekor seviyeye yükselerek, 12 ilâ 14 lira baş fiyat üzerinden yapıldı. Haftanın ortalarında hemen hemen 70 milyon kilo tütün satılmış ve elde sadece kalitesiz tütünlerden 2 milyon kilo kalmıştı.

Bu arada beklenmiyen bir sürpriz de 1962 yılından elde kalan işlenmiş tütünlerin British - American Tobaco Firması tarafından satın alınması oldu. Firma 1 dolar 85 sent üzerinden, 35 milyon kilosu ekicilere ve 5 milyon kilosu da Tekele ait olmak üzere 40 milyon ton işlenmiş tütün aldı. Tütün satıcıları çevresinde kumpanyanın bu beklenmedik hareketi, Yunanistan tütünlerinin, bu yıl pek iyi kalitede olmadığı şeklinde yorumlandı.

Meteoroloji —— Havaların beklenmedik şekilde 'birden bire soğuması bir çok çevrelerde endişeyle karşılandı. Bu konuda Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

yetkilileri, Anadoludakl soğuk havanın, Ege Bölgesindekinin bir devamı olduğunu ileri sürmekte ve bir kaç güne kadar havanın yumuşayacağını tahmin ettiklerini söylemektedirler.

Yatırımlar — İller Bankası 1960 yılından bu yana tam 725 milyon 854 bin liralık yatırım yaptı. Bunun 158 milyon 700 bin lirası 1960, 205 milyon 900 bin lirası 1961, 171 milyon 300 bin lirası 1962 ve 189 milyon 954 bin lirası da 1983 yılma isabet eden miktarlardır.

Ayrıca finansmanı gene tiler Bankası tarafından karşılanmış bulunan ve çeşitli belediyeler tarafından yapılan 165 milyon 51 bin liralık yatırım da buna dahil edildiği takdirde toplam yatırım hacmi 890 milyon 905 bin lirayı bulmaktadır. Halen 1964 programında öngörülmüş olan ve keşif bedeli 580 milyon lira tutarındaki 741 adet işe de devam edilmektedir.

Banka 1960 dan 1963 yılı sonlarına kadar köy kalkınma payı olarak 32 milyon 438 bin lira ödemiştir.

Politikacılar — Haftanın ortalarında Çarşamba günü CKMP Elâzığ Milletvekili Nurettin Ardıçoğlu partisinden istifa ederek CHP ye girdi. Ardıçoğlu giriş beyannamesini imzaladıktan sonra gazetecilere:

" —Çok zevkli ve çok inanarak bir iş yaptığıma kaniyim" dedi.

Dünyadan Akisler

Hollanda — Geride bıraktığımız hafta içinde, bütün hollandalılar gibi dünyadaki kral ailelerinin hayatım yalandan izlemek merakında olanlar, 24 yaşındaki bir güze) prensesin mâcerasıyla hem üzüldüler, hem sevindiler. Mollanda tahta için ablası Prenses Beatrlx'ten sonra sırada ikinci olan Prenses İrene, gönül verdiği bir ispanyol prensiyle evlenmek için yalnız taht üzerindeki haklarından feragat etmek zorunda kalmadı, aynı zamanda mezhep değiştirip katolik olmayı da kabul etti. Eğer Prenses taht üzerindeki haklarından feragat etmeseydi, Hollanda hükümeti gençkızın ispanyol prensiyle nişanlanmasına razı olmayacaktı. Bereket versin Prenses İrene ki husus üzerinde ısrar etmedi de, ufukta beliren bir siyasi buhran böylece önlendi. Bununla beraber, üçyüz yıla yakın bir süredir protestan olan Hollanda krallık ailesinin, kızlarının mezhep değiştirmesini iyi karşılamadığı anlaşılıyor. Bundan başka, hollandalılar da, Prenseslerinin hiç sevmedikleri Franco İspanyasından birine gitmesini üzüntüyle karşıladılar.

Deniz kazaları — Geride bıraktığımız hafta. Pasifik Okyanusuyla Kuzey Denizinde üzüntülü birer deniz kazası oldu. Önce hafta başında Avustralya donanmasına mensup Voyager destroyeri gene aynı donanmanın Melbourne uçak gemisine çarparak battı, sonra da Weser nefiri ağızlarında bir amerikan şilebi ile bir alman şilebi birbirlerine girdiler. Kuzey Denizindeki kazada ölenlerin sayısı 10'u geçmemekle beraber, batan Voyager destroyerinden 100 kadar insanın ölmüş olmasından korkuluyor.

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 10 15 Şubat 1964 Sayı: 503 Cilt: XXIX

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Cepheler ayrılıyor

Önümüzdeki hafta içinde Türkiyede mevcut iki kuvvet yılın ilk ve belki de en önemli meydan muharebesini vereceklerdir. Meydan, Meclistir. Kuvvetlerin birini CHP teşkil etmektedir, ötekini AP. Ortanın solunda yelini kesin seklide almış bulunan CHP ile Meclisteki müttefikleri, ortanın çok ama pek çok - ve mutlaka lüzumundan fazla- sağına gitmiş, olan A.P. ile onun taraftarlarına karşı Vergi Reformunu, Siyasî Partiler Kanununu, Kıbrıs Meselesini ve Sıkı Yönetimin son bir defa daha uzatılması kararını kurtarmaya çalışacaklardır. Memlekette belirli bir his ve menfaat zümresinin gönüllü temsilciliği görevini üzerine aldığı artık açıkça anlaşılan AP bunların her birini baltalamak için elinden, gelen gayreti gösterecektir. Savaşın neticesi, en ziyade CHP nin müttefiklerinin gösterecekleri gayrete bağlı kalacaktır. Tabii bu arada, CHP nin kendisi tüm Olarak ve bütün kuvvetiyle vaziyet alırsa.

İsmet İnönü - Ragıp Gümüşpala
Ak ile *kara*

Meseleler biraz incelendiğinde hemen görülmektedir ki Vergi Reformu ve Siyasî Partiler Kanunu, Kıbrıs İşi ve Sıkı Yönetimin uzatılması ayrı ayrı konular olmakla beraber bir zihniyetin ifadesini teşkil etmektedir. AP nin Vergi Reformuna itirazı memleketin sosyal ve ekonomik sahadaki "müesses nizam"ını bozmamak içindir. AP için bu "mıüasses nizam"ın ideali Menderesin "Her mahallede 15 milyoner nizamı"dır AP nin Siyasî Partiler Kanununa itarazı din propagandasıyla devrim aleyhtarlığının, eğer bunlar kurnazca yapılırsa, yani bir parti yüksek sesle bunları tasvip etmediğini bildirir, pes perdeden ise şampiyonluğunu yaparsa bunların politika sahasında silah olarak Kullanılmasının devamını sağlamak içindir. Zira Siyasî Partiler Kanunu, bîr parti, eğer meselâ din propagandası veya devrim aleyhtarlık yapan bir üyesini reddetmezse o partiyi Anayasa Mahkemesi huzurunda hesap vermeye mecbur etmektedir. Bir Sait Sina Yücesoy, yeni kanuna göre AP nin açık vaziyet almasını gerektirecektir. Tabii o takdirde AP nin "Tavşana kaç. tazıya tut!" politikası iflas edecektir.

Kıbrıs İşiyle Sıkı Yönetim de bir yandan demagojinin, öteki taraftan aklıselimin savaşı olacaktır. 20-21 Mayıs hadiselerinin tasfiyesini kolaylaştırmak için konulan Sıkı Yönetim 31 Şubatta sona ermektedir. Halbuki tam tasfiye bir küçük müddet daha sürecektir. Bu müddetin de Sıkı Yönetim içinde geçirilmesi lazımdır. Ayrıca, Kıbrıs Meselesinin içerde vesile verebileceği bir takım tahrikler, bilhassa İstanbulda Sıkı Yönetimle daha rahat önlenmektedir. Diğer taraftan, halk bakımından Sıkı Yönetimin varlığı ile yokluğu arasında bir fark mevcut değildir Ama AP bunu anlayacak mıdır? Yoksa, Kıbrıs Meselesinde olduğu gibi eşsiz dahî Bölükbaşının dümen suyuna mı kapılacaktır?

Her halde önümüzdeki **hafta** içindeki büyük savaş milletçe koyu ilgiyle takip edilecektir.

Hükümet

Kızgın damdaki kediler-

(Kapaktaki milyoner)

Pazar günü Türkiye Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Genel Sekreteri Berin Beydağı bir basın toplantısı yaparak yeni vergiler karşısında Özel Sektörün görüşünü basına açıkladı. Aynı gün A.P. Genel Merkezinden de Ankaradaki gazete bürolarına ve idarehanelerine A.A. kanalıyla gene aynı kanunlarla ilgili olarak bir bildiri gönderilmişti. Ertesi gün Beydağının basın toplantısını ve AP bildirisini gazetelerde okuyanlar hayretlerini gizleyemediler. Sanki her iki metin de aynı kalem-

Bu Düzen Değişecektir!

Metin TOKER

Bu haftanın basında aynı gün, biri bir tebliğ neşretmiş, diğeri bir raporun açıklamasını yapmış Adalet Partisi ile Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ye Ticaret Borsaları Birliği gerçekten iyi bilmişler: "Vergi Reformu adı altında ileri sürülen teklifler mevcut ve müesses nizamı ve bu nizamın temellerini zedeleyici ve hattâ tahrip edici mahiyet taşımaktadır." Bir mahiyet taşımak ne demek? Teklifler bunun için düşünülmüş. hazırlanmış ve getirilmiştir. Bilhassa 27 Mayıstan bu yana, hele Demokratik Cumhuriyet Sistemlinin son sergüzeşt heveslilerinin elinden de kesin şekilde kurtarılmasından sonra Türkiye bir oluşun içine girmiştir. Şimdi memleketin bütün sağlam kuvvetleri, elele, iktisadi ve sosyal alandaki mevcut ve müesses nizamı ve bu nizamın temellerini bir baştan ötekine değiştirmenin, Türkiyeyi açıklık rejiminin hâkim olduğu bir medeni, ileri ülke haline getirmenin çabası içindedirler. Her halde buna, ne D.P. zihniyetinden arta kalmış üçbuçuk politikacı, ne de, gerçek menfaatlerinin bile nerede olduğunu anlamaktan aciz, buna rağmen bir Koca Özel Sektör adına konuşma yetkisini kendisinde gören üçbuçuk göbekli milyonerle onların tayfası mani olabilecektir.

Vergiler konusunda bir yandan Adalet Partisinin, diğer taraftan Odalar Birliğinin en ziyade neye karşı allerji gösterdiklerini bilmek lâzımdır. Vergilerin verimliliği, vergilerin adaleti, vergilerin dağılış şekli.. Bunlar hep, Adalet Partisi için de. Odalar Birliği için de ikinci plandadır ve hele Adalet Partisinin tebliğinde tamamile laf olsun diye zikredilmiştir. Korku, ürkme ve endişe herkesin verdiği vergilerin açıklanacak olmasından ileri gelmektedir. Odalar Birliğinin bol maaşlı Genel Sekreteri "Bu durum Cumhuriyet düzenini bozacakta" diye feryat etmektedir. "Bu çok kötü bir yoldur" demektedir. "Bu türlü bir hareket ile vergi mükellefi özel sektör töhmet allına sokulmaktadır. Böyle bir hareket özel teşebbüsü yıkmak için bir vesiledir. Özel sektörü halk nazarında kötü duruma düşürmekten vazgeçmek şarttır. Vergilerin ilânı sistemi özel sektörü kötü duruma düşürmekten başka bir de gammazlama müessesesini ihdas edecektir" mütaleasını ileri sürmektedir. Adalet Partisi "mükellefleri teşhire kadar giden sert ve tahammül edilmez usuller" den şikâyetçidir. Nihayet her ikisi birden eski bir dertlerini. Servet Beyannamesinden yakınmalarını dile getirmeden edememektedirler.

Bunlar niçin aydınlıktan, açıklıktan, ışıktan korkarlar? Para kazanacaklardır, hiç kimse bir şey bilmeyecektir. Para kaybedeceklerdir, hiç kimse bir şey bilmeyecektir. Peki ama, neden? Mason dernekleri bile artık toplantılarını açık yapıyorlar. Bir insanın, servetinin miktarını bir beyannameyle hükümete bildirmesinde, her yıl ne kadar vergi verdiğini açıklamasında nasıl bir mahzur bulunabilir ve bu, asıl, "Cumhuriyet düşeni" ni nasıl bozabilir, şunu belirli politikacılarımız ve belirli milyonerlerimiz bize bir anlatsalar da anlasak. Dünya kadar memlekette firmalar yıllık, hattâ altı aylık bilançolarını kendiliklerinden gazetelerde ilân ediyorlar. Her şey halkın gözü önünde cereyan ediyor. İnsanların servetleri, adeta kuruşu kuruşuna biliniyor ve ele alınıp bahsediliyor.

Bizde ise bir gizlilik merakı, bir açıklıktan kaçma gayreti, bezirgânvari hesaplar ve ser verip sır vermemek hastalığı! Bu, servetlerde bir bit yeniğinin bulunduğu intibaını büyük kütlelere vermiyor mu sanılıyor ve servet düşmanlığı diye bilinen hisler en ziyade bununla beslenmiyor mu? «Mevcut ve müesses nizam ve nisamın temelleri" bilhassa on yıllık Menderes İktidarının sonunda Türkiyede bütün itibarlarını kaybetmişlerdir. Bunların sağlam, sıhhatli ve güven verici bir hale getirilmesi şart olmuştur. Bu yapılabilirse Demokrasi de, Cumhuriyet de Türkiyede payidar olur. Bu yapılamazsa bir gün kuzeyden bir yel üfürür ve bir su her şeyi alıp götürür. Başta milyonerlerimizin paracıklarını ve rahat, keyifli, cazip hayatlarını..

Milyonerlerimizin paracıkları da, onların rahat, keyifli cazip hayatları da bu memleketin sağlam kuvvetlerinin omurunda değildir. Ama o yelin üfürüp o sunun götüreceği sadece onlardan ibaret kalmayacağı, bütün bir milletin huzurunu, saadetini, kıymetli nesi varsa hepsini yok edeceği bilindiğinden dolayıdır ki "mevcut ve müesses nizam ve bu nizamın temelleri'" aşırı solun, bir takım bolşeviklerin şampiyonluğunu yaptıkları usûllerle değil, bizim usûllerimizle değiştirilecektir.Herkes için olduğu gibi milyonerlerimiz için de asıl teminat bundan başka bir şey değildir ve buna karşı çıkmaya kalkışmak sınıfın itibarını azaltacak, düşmanlarını büsbütün çoğaltacak ve onları toplumun lanetle anılan kara lekeleri haline sokacaktır. Yaşadıkları hayat herkesin malûmu olan insanlar bu hayatı kendilerine sağlayan imkânların ne olduğunu açık açık söylemek, beyan etmek, gözlerin önüne sermekle mükelleftirler. O hayatlarını bu nizam ancak o şart altında garanti eder ve onlara, hiç bir endişe duymadan meşru kazançlarından arzuladıkları gibi faydalanmak serbestisini verir.

Piyasa! Ne bu hükümet, ne bu devlet ve ne bu sistem kendisini piyasaya uyduracaktır. O devrin geçmiş, kapanmış, bitmiş olduğunu herkes kesin şekilde bilmelidir. Piyasa kendisini bu hükümetin, bu devletin, bu sistemin esaslarına uyduracaktır ve öyle çalışmaya alışacaktır.

Çalışan piyasanın baş üstünde yeri vardır. Ama suyu ters akıtmak hevesine, bir takım aklıevvellere bakarak kapılırsa, o suda mutlaka kendisi boğulacaktır.

den çıkmıştı ve adeta birbirinin eşiy di.

Mesela Beydagı konuşmasında özel bir titizlikle reform kelimesini kullanmaktan kaçınmış, bunun yerine "yeni vergi kanunları" tâbirini tercih etmişti. AP bildirisinde ise "reform adı altında ileri sürülen teklifler mev cut ve müesses nizamı ve bu nizamın temellerini zedeleyici ve hattâ tahrip edici mahiyet taşımaktadır" deniliyordu.

Beydağının konuşması ile AP bildi risi arasındaki benzerlikler bundan ibaret değildir. Bu konuda daha pek **çok** örnek vermek mümkündür. Bir kaç kelime değişikliği ile hep aynı şeyler tekrar edilmiştir. Yeni vergilere gitmek yerine "gelişen ve genişle yen bir ekonomik faaliyet neticesi verginin bazını genişletmek", "mevcut vergilerin verimlerinin artırılması" her iki kuruluşun da müşterek slogan landır. Ama iş, bu gelişen ve genişleyen ekonominin nasıl sağlanacağı meselesine gelince gerek AP nin aklıevvel ekonomistleri ve gerekse de Odalar Birliği yöneticileri dut yemiş bülbüle dönmektedirler.

Odalar Birliği

"Para ile iman gizlidir!."

Asıl feryat

A.P. bildirisinde ve Beydağının basın toplantısında israrla üzerinde durulan bir diğer husus da vergi mükelleflerinin kazançları ile ödedikleri vergi miktarlarının teşhir edilmesidir. Odalar Birliğinin 45 sahifelik bir raporunda bu konuya 10 sahife ve bir buçuk sahifelik A.P. bildirisinde - bu bildirinin ancak yarım sahifesi yeni vergi kanunları ile ilgilidir ve ilk 5 paragraf siyasi partiler kanununa ayrılmıştır- ise tam 7 satır ayrılmıştır. AP lilere göre bu teşhir sistemi sert ve tahammül edilmez bir usuldür. Odalar Birliğinin raporunda ise aynı sistem sosyalistlerin bir icadı olarak gösterilmekte ve bu sistemin uygulanmasıyla halk tabakalarının birbirine düşürüleceği iddia olunmaktadır. Refah, saadet gibi türlü parlak kelimelerle gizlenmeye çalışılmasına rağmen, her iki metinde de söylenmek istenen şey açıktır. Türkiyede iyi veya kötü bir düzen vardır. Bu düzen hiç bir şekilde değiştirilmeye çalışılmamalıdır. Vergiyi gene mahdut gelirli vatandaşlar ödeyecek, buna karşılık sermaye terakümünü sağlamak -bu ise, devlete küçük bir sus payı ödeyecek iş adamlarının mevcut milyonlarının bir kaç misli artması olarak anlaşılmaktadır- üzere devlet özel sektöre çeşitli vergi muafiyetleri tanıyacaktır! Böylece özel sektör gelişip serpilecek, yatırımlar genişleyecek, iş hacmi artacaktır. Ancak bu arada anlaşılmayan husus, sayılan bütün bu güzel şeylerin niçin vergilerin de ödenmesiyle birlikte gerçekleştirilemiyeceğidir? Gerek Beydağı ve gerekse AP yöneticileri lâf arasında sık sık Almanya, İngiltere ve Fransanın Özel Sektör sayesinde kalkınmış olduğunu ileri sürmektedirler. Gerçekten meseleye bu açıdan bakıldığı takdirde Beydağı da, AP de yerden göğe kadar haklı görünmektedirler. Zira Almanyaya, İngiltereye ve Fransaya, hele bu memleketlerin Özel Sektör sayesinde kalkınmış olduklarına kimsenin bir itirazı yoktur. Üzerinde bir türlü anlaşmaya varılamıyan tek nokta bütün bu milletlerin hem vergi ödedikleri, hem de bugünkü seviyeye ulaştıklarıdır. Devlet, Özel Sektörü yatırıma teşvik için vergi muafiyeti , kredi ve döviz tahsisi gibi kolaylıklar sağlayacak, buna karşılık iş vergi almaya geldi mi avucunu yalıyacak!. Doğrusu böyle bir iktisadı politika dünyanın hiç bir memleketinde görülmüş, işitilmiş şey değildir. "Jandarma devlet" devri çoktan geçmiştir. Türkiye köy kalkınması, sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi, yol, su, ışık gibi çözümü birbirinden çetin bir çok problemlerle karşı karşıyadır ve gökten zembille para inmediğine göre bu hizmetlerin finansmanı için her yıl belirli bir miktar verginin alınması zaruridir. Bu vergi malî güçlerine göre vatandaşlar arasında taksim edilecektir. Üstelik Özel Sektöre sağlanacak döviz ve kredi gibi kolaylıklar da ancak bu yoldan gerçekleşebilir.

İşin aslında gerek AP nin ve gerekse Odalar Birliğinin itirazlarının ağırlık merkezini yeni vergi tasarılarından çok vergi mükelleflerinin ilân edilerek halkoyuna açıklanmaları teşkil etmektedir. Zira Beydağının da bir AKİS mensubuna itiraf ettiği gibi vergi ziyaı - vergi kaçakçılığının hafifletici nitelikte bir adı da budurbir vakıadır ve dünyanın bütün memleketlerinde olduğu gibi Türkiyede de vardır. Hangi kanun çıkarsa çıksın bir kaçamak, bir boşluk bulunabilir. Ama vergi defterlerine göre durumunu ancak kurtaran, ama aslında milyoner hayatı yaşayanların ödedikleri vergilerin -bu miktar çok defa orta halli bir memurun ödediği vergiden daha azdır- açıklanmasına bir çare bulmak imkânsızdır. Mükellef, ya iş çevresindeki prestijini kurtarmak için gerçek kazancı ile orantılı olarak vergisini ödeyecek, yahut da "kredi. prestij bir tarafa" diyerek her şeye rağmen kazanç hanesinin pek parlak olmadığını kabule yanaşacaktır. İşte milyonerlerimizin gerçek kâbusu budur. Herşeye rağmen kazancını az

gösterip, az vergi ödemek, fakat piyasadaki itibarım zedelememek için bunu belli etmeden istediği kadar Kredi temin edebilmek.. Oysa bu teşhir Sisteminden sonra herkesin ödediği vergi açıklanacak, kimin ne kazandığı ortaya çıkacak, kredi işlemlerinde bu miktarlar kriter olarak kabul edilecektir.

Körün değneği

Aslında Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları Birliğinden yükselen itiraz Sesleri bir dereceye kadar eşyanın tabiatı icabıdır. Zira birlik Türkiyenin çeşitli odalarının bütçe fazlalıklarından ödedikleri aidatlarla finanse edilmektedir ve bu bakımdan birlik, temsil ettiği zümrenin menfaatlerini haklı veya haksız mutlaka savunmak durumundadır. Bir iş adamının kalkıp ta "Ben devlete az vergi ödüyorum, bunu biraz daha fazlalaştırırı" demesi beklenemez. Broşür . bastıracak, bir takım gerekçeler bularak yeni vergilerin lüzumsuzluğunu ileri süreceklerdir. Bunlar, halkın karşısına yeni vergilerle gelen her hükümete karşı gösterilen normal tepkilerdir. Ancak hoş karşılanmıyan husus birlik tarafından haftanın başlarında Pazartesi günü BMM Karma Komisyonuna sunulan ve bu arada basına da dağıtılan bir raporda ,bazı reformist tedbirleri sosyalist karakterde gösterme gayretlidir ki, silâh çoktan çakaralmaz hale gelmiş bulunmaktadır

Raporun bir yerinde vergi reformları "derun-ı hâne", "harim-i hayat", "vatandaşın arkasını sokakda elâleme teşhir" gibi kelimelerle tenkid edilmektedir. Bir reformun, dil reformu ile hiç ilgisi olmayan kelimelerle ve hele "böyle reform olmaz" gerekçesiyle tenkid edilmesi karşısında hayretini gizleyemiyen bir AKİS mensubuna, birliğin Genel Sekreteri Beydağı sadece:

"— Sahiden mânasını anlayamadınız mı?" diyerek cevap vermiştir.

Yeni vergi kanunları karşısında, Odalar Birliğinin yanı sıra AP den yükselen itiraz sesleri ise gerçekten son derece gariptir. Zira parti yöneticileri sık sık zümre değil, kitle partisi olduklarını tekrarlamaktadırlar. Oysa yeni vergiler kitleyi değil, belirli bir zümreyi, kazançları nispetinde vergi ödemeyen bir zümreyi kapsamaktadır. Maliye Bakanlığının kanunları açıklamasından bu yana arkasına sığınılan tek paravana gaz ve mazota yapılan zamlar olmuştur. Bu paravana da köylerden alman fiyat farkının Hazine tarafından bloke edilerek tekrar köy odalarına intikal ettirilmesi kararıyla kaldırılacağına göre AP nin yakınmalarının nedenleri şimdiden gün ışığına çıkmış bulunmaktadır. İtirazların hedefi doğrudan doğruya reformlardır ve AP gerçekte kitle partisi olmaktan çok belirli bir zümrenin istediği havayı çalan enstrüman durumundadır, milyonerlerin âdeta bir yankısıdır.

İşin içindeki iş

AP nin iş alemiyle bu yakın ilgisinin nedenlerini daha çok partinin içinde bulunduğu malî krizde aramak gerekir. Bugünlerde Genel Merkez binası değiştirilmek üzeredir ve yeni bina için tek kalemde 40 bin lira yatırılmıştır. Oysa AP tarafından geçen yıl tertiplenmiş olan bir eşya piyangosu sebebiyle parti borçlarını ödeyememiş ve daha kısa bir süre önce icraya verilmişti. Bir kaç ay içinde piyango borçları ödendi. Genel Merkez binasında Işık Kulüp adıyla son derece lüks dekore edilmiş bir kulüp açıldı ve doğrusu partinin mali durumundaki bu ani düzelmenin sebepleri bir türlü anlaşılamadı.

AP ile iş adamları arasındaki yalcın dostluk Birinci Koalisyon Hükümeti zamanına kadar uzanmaktadır. O tarihlerde bugünkü kadar sıkı fıkı olmamakla beraber irtibat, devrin Ticaret Bakanı İhsan Gürsan tarafından sağlanmaktaydı. Sonraları nedense Gürsan gözden düştü ve temas-

İyi ya...

Türkiye Ticaret Odaları. Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği herkes tarafından ödenen vergilerin açıklanmasıyla ilgili teklifin gerçekleşmemesi için çırpınıyor. Bu konuda hazırlanıp basılan rapora iki de ek konulmuş. Bunların ikincisinde, "vergi mahremiyetinin ihlâli" diye adlandırılan bu teklif balanız nasıl çürütülmek isteniliyor:

"Bizde bir atalar sözü: — Para ile imân kimdedir, bilinmez, der. Sözdeki isabeti çok yakınlarda bir hadise veya misâl de gazete okuyan halkımıza göstermiştir. Tanıyanlar nazarında mâl-i Kaarun sahibi diye tanınmış tacirlerimizden biri tedâvî maksadı ile gittiği yabancı bir memlekette rahmet-i Rahmân'a intikal eder etmez arkada bıraktığı mirasın kıymetini gündelik gazetelerimiz kesirsiz olarak hemen takdir ve ilân ettiler : — Tam 50 milyon lira! Mirasçıların heyecan içinde mahkemeye düşürdükleri ihtilâf da bu miktarı teyid eder göründü. Fakat aradan çok geçmeksizin rakam birden 20 milyona indi. Az bir zaman sonra yarım milyona düştü. Ve nihayet yine gazetelerin bildirdiğine göre hâkimin mirasa tesbit ettiği kıymet - hatırımda kaldığına göre - 200 bin liradan ibaret değilse beş yüz bin liranın da her halde çok aşağısında idi."

İyi ama. a sevgili milyonerlerimiz, bu misal açıklığın mı, yoksa kapalılığın mı övgüsüdür? Eğer "Tütüncü İhsan" diye bilinen rahmetli İhsan Doruğun - eşi Şükran Doruk. D.P. devrinde, ortalıkta hemen hiç bir şey yokken köpeğine Avrupadan mama getirtmek suretiyle şöhretine şöhret katmış bir şarkıcımızdır - her yıl devlete no kadar vergi verdiği açıklansaydı bu mübalâğa hiç yapılabilir miydi?

Tamam! Zaten alenilik bundan başka bir şey için istenilmiyor ki...

lar İzmir ve Bursa milletvekilleri kanalıyla yürütülmeğe başlandı. Şimdi kulaktan kulağa dolaşan fısıltılara göre bu ekibin başında Bursanın hızlı milletvekili İhsan Sabri Çağlayan - gil bulunmaktadır. Meselâ böyle bir mesele hakkında konuşmasının kendisi için doğru olmadığını hatırlatan bir dostuna Çağlayangil:

"— Kusura bakma, söz verdim. Konuşmam lazım" diyerek cevap vermiştir. Çağlayangilin büyük iş adamlarıyla yakın dostluğu hemen herkes tarafından bilinmektedir. AP de, iş çevrelerine yakın bir diğer milletvekili de Mehmet Turguttur. Bu arada Sabahattin Savacının adından da bahsesallıyarak:

"— Geçen **yıl** vergi reform komisyonu çalışmalarında Fenni İslimyeli ile benim neler çektiğimi bilemezsiniz. Gün geçmezdi ki Süreyyaya akşam yemeğine davet edilmeyelim" demiştir.

Sivri **bir dil**

Haftanın başlarında Sah günü yapılan Vergi Karma Komisyonu toplantısına katılan Odalar Birliği Genel Sekreteri Berin Beydağı, doğrusu, Parlamento Binasından hiç de limit verici intibalarla ayrılmadı. Bütün uğraşmalarına rağmen ne sert çıkışları, ne de demirperde gerisine ait bazı imâları hiç bir netice verme-

1950 yılından itibaren devlet sektörüne nisbetle daha fazla yatırım yapmış olduğunu belirterek, gelişime göre bu yıl özel sektörün yüzde 60 oranında yatırım yapması gerektiğini ileri sürdü. Ama birlik gene de yarı yarıya bir yatırım oranına razıydı! Beydağı bu arada biraz da nasihat etmeyi ihmâl etmedi ve finansman açığının vergi tahsili ile kapanmasının doğru olmayacağını söyledi. Kelimeleri ağır ağır telâffuz i ediyor. "Bu vergileri koymak akıllılık olmaz" gibi sert - bu cümle, meşhur deyimle mefhumu muhalifinden alınırsa Hükümeti Ve bu vergileri tasvib edenleri akılsızlıkla itham etmek demektir - cümleler kullanıyor-

2. Koalisyon Kabinesi Bakanlarının özel sektörle yaptıkları toplantı

Nalıncı keseri

dilmektedir. Ancak bütün bu isimlerin yanı sıra milyonerlerle asıl temas Süleyman Demirel tarafından sağlanmaktadır. Fısıltılara göre fikirler Demirel tarafından vazedilmekte, Çağlayangil, Turgut ve arkadaşları tarafından uygulanmaktadır. Böylece Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği ile AP arasında bir paralel kurmak mümkün olabilmekte, her vergi meselesinde, her plân programının hazırlanışında gerek Odalar Birliği ve gerekse AP aynı görüşlerle ortaya çıkmaktadırlar.

Haftanın başlarında YTP nin genç ve aklı başında Diyarbakır Milletvekili Recai İskenderoğlu bu konu açıldığında başını üzüntüyle iki yana

miş, üstelik hiç beklemediği sorularla karşılaşmıştı. Nitekim Beydağı toplantının ertesi günü kendisiyle görüşen bir AKİS mensubuna bu hislerini aynen ifade etmekten kendini alamadı ve :

"— Vallahi, ben eskiden CHP liydim ama, şimdi değilim artık!" dedi.

Her halde bu, CHP için bir kazançtır.

O gün saat 15 ten 17 ye kadar devam eden toplantıda Beydağı uzunca bir konuşma yaparak gerek yeni vergi kanunları ile ilgili çalışmalar ve gerekse de 1964 yılı programının hazırlıkları sırasında, özel sektörün fikri alınmadığından yakındı, bu sektörün

du. Hattâ bir ara plânlamacılardan da şikâyet ederek "Demirperde gerisinde de plânlar revize edilir" dedi.

Odada bulunanlar Beydağının konuşmasından hayretler içinde kalmışlardı. Bir adam geliyor. Hükümete "akılsızlık etmeyin" diyor, plâncıların tutumunu Demirperde gerisi memleketlerle kıyaslıyor ve sonra da büyük bir rahatlıkla plânda özel mülkiyetin mi, yoksa kollektif mülkiyetin mi esas alınmış olduğunu soruyordu. Bu sözler karşısında ilk reaksiyon CHP gençler grupunun dinamik milletvekili Rüştü. Özaldan geldi. Özal, her zamanki mütebessim haliyle, sordu :

"— Plânın 1964 programının tatbiki arifesinde ek finansmana ihtiyaç olduğu bir vakıadır. Bu kanunları beğenmediklerine göre Odalar Birliğinin teklifi nedir?"

Beydağı böyle bir suali beklemiyordu. Biraz düşündü. Ortada öteden beri söyleye söyleye artık ezberlediği iki husus vardı. Vergilere dokunulmasın, özel sektöre daha fazla imkân tanınsın! Beydağı gene aynı sözleri tekrarladı, sonra cevabın pek tatmin edici olmadığını anlayarak ilâve etti:

"— Eğer biraz vakit verilirse üzerinde ayrıca dururuz."

Ama sorular bitmemişti. Bu defa Şefik İnan söz alarak :

"— Size imkân tanındı mı. hemen konut yapıyorsunuz. İmalât sanayiine yönelmiyorsunus,." dedi. Daha Beydağı bu sözlere cevap düşünürken tekrar Rüştü Özal sordu:

"— Bizim bir Muş projemiz var. Sosyalizasyon projesi.. Özel sektör oraya da gider mi?"

Beydağı gene herkesi hayretler içinde bırakan bir cevap verdi:

"— Eğer vergi alınmazsa, gider tabii!" -

Orada bulunan • milletvekillerinden biri dayanamıyarak mırıldandı:

"— Bu adamlar Büyük Sahraya bile gider. Ama yeter ki vergi olmasın".

Özel Sektörün avukatı böylece kaş yapayım derken iki-gözü birden çıkardı ve tası tarağı toplayıp Meclisten uzaklaştı.

CHP nin görüşü

Vergi tasarıları Parlâmentoya geldiğinde, müzakereler sırasında CHP nin tutumunu tayin etmek üzere vergi reformlarını inceleyen Çalışma Komisyonu haftanın başlarında Salı günü CHP Grup Başkanlığına bir rapor sundu. Ufak çapta bir kaç değişiklik yapılmış olmakla beraber genel olarak tasarıları destekleyen raporda, iki tane de muhalefet şerhi bulunmaktadır. Bunlardan" Ahmet Aydın Bolak akaryakıtlara yapılan zamlar ile arsa ve, bina vergilerine itiraz etmekte, reformun toprak ve idari teşkilât sahalarında da ele alınması gerektiğini ileri sürmektedir. Ancak asıl dikkati çeken husus daha çok -yeniliklerin yanında bir genç milletvekili olan -Aydın Bolakın, Yaşar Kemalin. Teneke adlı kitabındaki idealist genç kaymakam olduğu söylenir - Bolakın, yazdığı muhalefet şerhinin sonlarında, vergi mükelleflerinin ilân

Kulağa Küpe...

Nakit vakittir!

İsmet Paşa, herkes şahittir, D.P. yi mukadder akibetinden kurtarmak için elinden geleni yaptı. D.P. ye âkibetinin ne olduğunu defalarca söyledi, "yapmayın" dedi, "gücünüz yetmez" dedi, "dünya başınıza yıkılacak" dedi, "yolunuz yol değil, bu millet kabul etmez" dedi.

Dinlemediler. Güldüler,. Alay ettiler.

Bir noktaya geldiler, o saman İsmet Pasa "Artık sizi ben bile kurtaramam" dedi.

Kurtaramadı. Ne halde oldukları herkesin malûmu.

Sevgili milyonerlerimiz acaba daha akıllı çıkacaklar mı dersiniz ?

edilmesinin hiç bir pratik fayda sağlamyacağı tezini savunmasıdır.

Diğer muhalefet şerhinin sahibi ise Zeynel Gündoğdudur. Ama Zeynel

İhsan Sabri Çağlayangil
Köprü

Gündoğdu... Hay Allah, Zeynel Gündoğduyu herkes bilmektedir.

Komisyonun değişiklik tekliflerinin en önemlisi daha önce de AKİS'te yazılmış olduğu gibi (Bak AKİS — YURTTA OLUP BİTENLER — Sayı: 502) gaza yapılan zammın, aydınlatma vasıtası olarak kullanılacağı 'hesap edilen kısmının tekrar köy bütçelerine intikal ettirilmesidir. Ancak bu hususun ne dereceye kadar uygulama sahası bulacağı şimdilik meçhuldür ve gruptaki temayül, . köylerde aydınlatma vasıtası olarak kullanılacak gazın ayrı bir fiyatla satılmasıdır.

Komisyonun diğer bir önemli tek» lifi de Motörlü Kara Taşıt Vasıtaları Vergilerinde kamyonlara ait vergilerin artırılmaması ve buradan sağlanacak 30 milyon liralık gelirin mazota yapılacak zamda ayrıca dikkate alınmasıdır.. Ayrıca Bina Vergisinde daha adil kriterler aranması ve *aitti.* kazançlarla ilgili hükümlerin 1963 yılı gelirlerine de tatbiki teklif edilmektedir.

Meclis

Görünen köy

Bu haftanın başında salı günü türk parlâmentosunda, iki aşıra yaşın bir geçmişe sahip bir teamül üyelerin oylarıyla bir kere daha tescil edildi. Sait Sina Yücesoy adındaki milletvekilinin bir başka birleşimde kürsüden sarfettigi bir takım yakışıksız sözler, hiç tasvip edilmemesine rağmen cezaya layık görülmedi. Meclis, büyük bir çoğunlukla kürsüde sari edilen sözlerin her ne suretle olursa olsun cezayı gerektirmediğini karar altına aldı.

Yücesoya notu umumî efkar ve sağduyu verecektir.

O gün Meclis saat 14'de toplandı. Başkanlık makamında Mekki Keskin bulunmaktaydı. Saat 14.15 de Başkan. Gündemin "Başkanlığın Sunuşları" bölümünde yer alan bir Başkanlık teklifinin görüşüleceğini bildirdi: Divan ekseriyetle alınmış bir,'kararını Genel Kurula iletiyordu. Salt Sina Yücesoy adındaki AP milletvekilinin takbih cezasıyla tecziyesi istenmekteydi.

Başkan Keskin, alınan kararın mer'i içtüzüğün 188. maddesinin 3. fıkrasına göre alınmış olduğunu belirtti ve Salt Sina Yücesoyun veya onun adına bir başka milletvekilinin savunmasını aldıktan sonra müzakeresiz oylamaya geçileceğini bildirdi.

Bundan sonra Başkan, evvelâ Divan kararını, daha sonra da muhalefet şerhlerini okuttu. Ferruh Bozbeyli, Mekki Keskin, Nurettin Ok, Nevzat Şener, Nihat Çavdaroğlu Divanın böyle bir karar- alamayacağı, buna yetkisi olmadığı, C.H.P. li İbrahim Sıtkı Hatipoğlu ise cezanın yetersizliği gerekçesiyle karara karşıydılar.

Divanda Yücesoya verilmesi istenilen takbih cezası 6 oya karşı 6 oyla alınmıştır.

Usulsüzlükler zinciri

Muhalefet şerhleri okunduktan sonra salonda birden temayüller belli oldu: CHP Divanın aldığı karara işin başından angaje olduğundan Grup yöneticileri üyeler arasında dolaşarak söz alınmamasını istediler. Buna rağmen bir CHP li milletvekili -Ferda Güley- dayanamadı ve söz istedi! Fakat Başkan vermedi. Bu arada ilk söz CKMP li Seyfi Öztürke verildi. Öztürk, usûl hakkında söz istedi ve sonra Başkan Keskinin himayesine sığınarak esasa girdi. Öztürk diyordu ki:

"— Mesele milletvekilinin söz hakkına taallûk eden bir meseledir ve Anayasanın 79. maddesinin teminatı arkasında bulunan bir milletvekili için ceza talep etmek Başkanlık Divanının selahiyetleri dışındadır".

AP temayülünü işte bu sözler sarf edilirken belli etti. AP li kulisçiler, Öztürk konuşmaya başladıktan hemen sonra seslerini daha tiz çıkarmakta beis görmediler. Hele Öztürk:

—" Ceza verilmesi gereken Yücesoy değil de Meclis salonları dışında hadise çıkaranlardır" deyince AP sıralarından evvelâ bir "Bravo" sayhası yükseldi, sonra tek tük alkışlar Öztürkü tasvip etti. Öztürkün kastettikleri Tabii Senatörlerdi.

Öztürkten sonra söz alan Ahmet Tahtakılıç da Anayasa, İnsan hakları. adalet, hürriyet sözlerinin pek çok geçtiği bir konuşma ile Öztürkü destekledi.

Başkan tıpkı Özturkün konuşmasında olduğu gibi Tahtakılıçın konuşmasında da bir usulsüzlükler zincirine yeni halkalar elledi.

Aslında meselenin bu şekilde konuşulmasına İçtüzük hükümleri cevaz vermemektedir. Zira, İçtüzüğün 187.

Bir Kürsünün Dokunulmazlığı

Bu mecmuayı idare edenler eğer Mecliste milletvekili olsalardı. Sait Sina Yücesoya Meclis Başkanlık Divanının, vermek istediği takbih cezasının aleyhinde oy kullanırlardı. Bu mecmuayı idare edenlerin Sait Sina Yücesoy ve onun sözleri hakkındaki düşünceleri hiç kimsenin meçhulü değildir. Bu mecmua hadiseyi nefretle ve iğrenerek karşılamıştır. Ama Meclisin kürsüsü, onun dokunulmazlığı Sait Sina Yücesoydan da, sözlerinden de **çok** daha önemlidir. .

Türkiyede, Meclisin kürsüsünden bir şey söylendi mi. onu söyleyen hakkında harekete geçilmemelidir. Söyledikten sonra harekete geçilmemelidir. Yoksa celseleri idare eden Başkanların görevi Anayasa ve İçtüzük hükümleri içinde kalmak, herkesi de Anayasa ve İçtüzük hu kümlerinin içinde kalmaya mecbur etmektir. Eğer meşhar celsede görevini yapmamış bir kimse varsa o, D.P. devrinin taraf tutan Başkan Vekillerine rahmet okutan Nureddin Oktur. Bir çocuğun rahatlıkla anlayabileceği açık mânayı. Nureddin Ok Sait Sina Yücesoyun sözlerinden çıkarmaya yanaşmamış ve o gün bu talihsiz adamı değil, ona isyan edenleri cezalandırmaya kalkışmıştır.

Ama şimdi mesele. Meclis Kürsüsünün Dokunulmazlığı meselesi haline gelmektedir ve bu yönden Meclisce alınan karar isabetlidir, doğrudur ve istikbal için iyi bir emsal teşkil etmektedir. D.P. devrinde Kürsü Dokunulmazlığının zarara uğratılmasından şikâyetçi olanlar şimdi, kendileri rencide olduklarından, hislerin çok üstünde bulunması gereken büyük prensipleri zedelememelidirler. O zaman, ötekilerden farkları kalmaz.

Fakat, şu A.P. ne yapacaktır? Sait Sina Yücesoy adındaki adamı safları arasında bulunduran ve Mecliste bir çok temsilcisi o adamı gülerek, tasvip ederek dinlemiş bulunan meşhur parti ne yapacaktır? Zira onun bakımından bîr tereddüt mevcut olmamak gerekir. Bir milletvekili Meclis Kürsüsüne çıkıp her şeyi söyler ama. Mec lis Kürsüsüne çıkıp bazı şeyleri söyleyen milletvekillerine her partide mutlaka yer olacağını ileri sürmek imkânı yoktur. Partiler, en azından kalın prensiplere bağlı te-

Meclis Kürsüsü
Kutsal *makam*

şekküllerdir re eğer A.P. bugünkü Anayasayı tanıyorsa, onun temelini meşru buluyorsa, o temeli teşkil eden hâdisenin gayrımeşru bir idareyi devirdiğine inanıyorsa, İhtilâli yapan kuvvetleri komünizm veya Siyonizm gibi kökü dışarda ideolojilerin âletleri olarak değil, görevim yapmış şerefli vatanseverler topluluğu gözüyle görüyorsa Sait Sina Yücesoya cezasını vermelidir.

Diyen olacaktır ki: "Vermezse ne olur?"

Ah, pek yakın bir geçmişte bu felsefenin ne çok müridi vardı.. Onlar ne oldular?.

Asıl sual budur ve belirli yolların şahısları da, partileri de belirli aynı noktalara götürmemesi imkânı yoktur.

maddesine göre açılan müzakerelerde lehte ve aleyhte konuşulamamakta, Başkanlık bahis konusu milletvekilini dinledikten sonra oylamaya geçmektedir. Ancak Keskin, böyle hareket etmedi. Nitekim itiraz sesleri CHP sıralarından yükselmeğe başladı. Ferda Güley bir kere daha söz istedi. Başkan ne için söz istediğini sorunca Güley, İçtüzüğün 86. maddesi gereğince konuşmak istediğini bildirdi. 86. madde milletvekiline divanı ikaz mahiyetinde "usul hakkında" söz isteme ve konuşma tanımaktadır. Başkan vermedi ve müzakerelerin 187. maddenin ahkâmı içinde cereyan etmekte bulunduğunu ifade etti. Fakat Güley meramım kürsüden ifadeye fırsat buldu. Güley ile Başkan arasında eğlenceli fakat akademik bir münakaşa cereyan etti. Güley, kendisinden evvel konuşan milletvekillerinin içtüzüğü çiğnediklerinden bahsetti. Ne çare ki sözü, Başkanın müsamaha hudutlarını aştığından kesildi. Bundan sonra söz gene usul hakkında Coşkun Kırcaya verildi.

Ferda Güley
Ağıza tıkanan laf

Abesi müdafaa

Kırca, peşinen verilmiş bir hukuk dışı kararı müdafaa etmek durumunda kaldığından o, nev-i şahsına münhasır âlimâne edasını pek söktüremedi. Kırca, âdeta CHP Grupu adına konuştu ve Divan kararının verinde olduğunu savundu.

Meselenin esası şudur: Bir milletvekili Meclis kürsüsünden bir tasım laflar etmiştir. Bu lâfları ettiği sırada Başkanlık makamında bulunan zat içtüzük hükümlerini tatbik edeceği yerde Yücesoyun yeni potlar kırmasına meydan vermiştir. Ortalık karışmış. Mecliste üzücü ve yakışık almaz olaylar cereyan etmiştir. Sonra, o celseye Başkanlık eden zat kalkmış, bu durumu Başkanlık Divanına götürmüş ve Divan da "kürsüde söz hürriyetini âdeta ketmeder bir ceza kararı almıştır. Halbuki İçtüzük hükümleri sarihtir ve Divanın böyle bir kararla Genel Kurula gelmesine cevaz vermemektedir. İşte CHP li Kırca bunun aksini, âdeta İçtüzüğü inkâr edercesine savundu. Tesir edemedi. Hattâ, Kırcanın konuştuğu celselerde hemen dalma olduğu gibi Mecliste haya birden değişti ve muhalefet bir kaya gibi birleşti. Dâvaları, üstelik son. derece haklıydı. Bahis konusu o-!an kürsünün dokunulmazlığı idi.

AP liler bu havadan istifade etmekte gecikmediler. Sait Sina Yücesoy adındaki milletvekiline sahip çıkmaktan çekinenler bile, kürsü dokunulmazlığına sahip çıkmakta beis görmediler. Bu arada kulise de giriştiler. Hemen bir takrir hazırladılar. Nevzat Şener, Osman Şahinoğlu, Sabahattin Savacı ve Ahmet Tahtakılıç ayrı ayrı, Cevat Yalçın ve Sabit Osman Avcı müştereken takrirler verdiler. Takrirler Divanın talebinin reddini . derpiş etmekteydi.

Bu sırada Güley, bir kere daha söz almak imkânını elde etti ve meramını anlatıncaya kadar akla karayı seçti.

Güley, elinde İçtüzükle kürsüye çıktı ve evvelâ Başkanlık Divanının va zife ve selâhiyetlerini saydı. Bunların içinde bir milletvekiline ceza vermek yoktu. Sonra, İçtüzüğün 188. maddesinin 3. fıkrasını okumağa başladı. Bu sırada CHP sıralarında hoşnutsuzluk sesleri başlamıştı. Paksüt, yerinde duramıyordu. Kırca, sıralar arasında sinirli sinirli geziniyordu. CHP liler Ferda Güleye kızıyorlardı. Ancak Güley meramını anlatınca kızgınlığın boşuna olduğu anlaşıldı. Güley Yücesoya verilen cezanın aleyhinde değildi. Üstelik cezayı az bile buluyordu. Ancak Mecliste bir usulsüzlüğün yapılmasına razı değildi. Bu Divan, bu ceza ile Genel Kurula gelmeğe haklı değildi. Bu kürsünün dokunulmazlığı vardı.

Başkan, Sait Sina Yücesoyun konuşma isteyip istemediğini sordu, AP sıraları birden karıştı. Grup yöneticileri hemen ayağa fırladılar ve bağırdılar:

"— Takrirler var, evvelâ onları oy la Başkan".

Başkan şaşırdı ve:

«— Peki" dedi.

O sırada Yücesoy, yerinden bir kahraman edasıyla kalkmış ve kürsüye doğru yürümeye başlamıştı. AP liler adamı durdurdular ve Grup idarecileri Yüoesoyun yolunu kestiler, konuşmasına mâni oldular.

Başkan takrirleri okuttu. AP, **YTP,** MP., CKMP blok halinde müştereken red oyu kullandı. Bu arada bazı müstakil milletvekilleri de ayni istikamette oy kullandılar. CHP ise. Divan karan lehinde oy kullandı. Başkan neticeyi ilân etti: 115 oya karşı 155 oy ile Sait Sina Yücesoy adındaki AP li milletvekili takbih cezasından kurtuyordu.

Haftanın başındaki Salı günü Mecliste yapılan oylama bir hususu bir kere daha belli etmiştir: Meclis kürsüsü dokunulmazlığı olan bir kürsüdür ve oradan her milletvekili arzu ettiği gibi konuşabilir. Bu bir Salt Sina Yücesoy bile olsa ceza görmez.

Asıl dikkati çeken nokta AP nin tutumudur. AP Kürsü dokunulmazlığı lehinde oy kullanmış ve bir milletvekilini korumuştur. Acaba ayni AP - ki, 27 Mayısa bağlı olduğunu ilân etmiştir- Kürsü dokunulmazlığı zırhı arkasına gizlenen ve 27 Mayısa, 27 Mayısın temsilcilerine alenen hücum eden "Adalet Partili" ye karşı ne tavır takınacaktır?

AP nin Salt Sina Yücesoy adlı AP li hakkında alacağı karar bu partinin hüviyetine bir damga yerine geçecektir.

Şu anda AP den ne bir ses, ne **bir** nefes vardır.

C.H.P.

Taze kan

CHP. Genel Sekreter Yardımcım Prof. Turhan Feyzioğlu, haftanın başında bir AKİS muhabirine, toplantısı biten C.H.P. Küçük Kurultayından bahisle şöyle dedi:

"— Toplantılar son derece verimli olmuştur. Meselelerimizin derinine inilmiş ve Genel Merkezin fikirleriyle Teşkilâtın fikirleri arasında tam bir mutabakat bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan bu toplantılar devam etmelidir."

Feyzioğlunu ziyadesiyle memnun eden C.H.P. li başkanları toplantısı.

geçen haftanın sonunda cuma günü, Bahçelievlerde Monako salonunda yapıldı

Genel Merkez, işi baştan iyi tutmuştu. İl başkanları toplantısının yüksek seviyede bir danışma toplantısı mahiyetinde olması ve mahallî dertlerin zaman almaması için C.H.P. Genel Merkezi tarafından formülerler hazırlandı. Teşkilâtın içinden gelen il başkanları bu formülerlere mahalli detlerini yazacaklar ve bunlar ilgili Bakanlara gönderilecekti. Nitekim öyle yapıldı.

Genel Merkezin bu hareketi, 11 başkanları toplantısına gerçek bir "Küçük Kurultay" havası verdi.

Toplantı saat 14.30'da, Genel Sekreter Satırın bir konuşmasıyla açıldı. Daha sonra sözü, Genel Başkan İnönü aldı ve etraflı bir konuşma yaparak, İl başkanlarına, evvelâ memleket meselelerini, sonra da C.H.P. nin bu meseleler karşısındaki durumunu anlattı. Hükümette bulunulduğunu, bunun bir büyük mesuliyet olduğunu ifade etti.

O cuma. Küçük Kurultayın çalışması pek verimli olmadı. İl başkanları ve CH.P. ileri gelenleri Anıt Kahire gittiler.

Toplantının İkinci günü Küçük Kurultay kesif bir çalışmaya girdi. Turhan Feyzioğlu, Genel Merkez ile

Turhan Feyzioğlu
Yeni hava

Teşkilât arasında gerekli irtibatı sağlamayı başardı. Nitekim il başkanları, yaptıkları konuşmalarda bundan büyük memnuniyet duyduklarını bildirdiler. Ancak, il başkanları bu ilk toplantıya hazırlıklı gelmemişlerdi, meseleleri **pek** de iyi bilmiyorlardı. Bu bakımdan, daha çok dinlemek ve aydınlanmakla yetindiler.

Konuşmaların ağırlık merkezini, bir ara, Hükümetin propaganda faali yeti teşkil etti. İl başkanları, Hükümetin, umumi efkar ile,"gerektiği şekilde münasebet kuramadığını beilrttiler. Ankara İl Başkanı Nevzat Gökeri ve İstanbul İl Başkanı Ekrem Özden bilhassa bu konuda yakındılar.

İl başkanlarının birleştiği nokta şuydu: Hükümet bir, Reform Hükümeti olmak mecburiyetindedir. Teşkilât bunu anlamaktadır. Vergiler, Plân Teşkilâtça benimsenmiştir. Oy kaygusuyla bu reformlardan hiç bir suretle taviz verilmemelidir.

Bakanlar resmigeçiti

Toplantının üçüncü günü, İnönü Kabinesinin Bakanları sıra ile kürsüye geldiler ve Teşkilât temsilcilerinin çeşitli sorularına muhatap oldular.

İlk konuşma, Maliye Bakanı Ferit Melen tarafından yapıldı. Söze, vergi reformlarından başlayan Melen, son reformların bir kaçınılmaz lüzum olduğunu, memleketin vergi politikasının artık bir düzene girmesi gerektiğini ifade etti ve vergi reformları hakkında kısaca bilgi verdi. Temsilciler bu konuda pek bilgi sahibi değildiler. Ancak, Teşkilâttan gelen Ur

Nede Haklıdırlar?

Türkiyede Özel Sektöre düşman. Özel Teşebbüsün yok edilmesini isteyen kimseler vardır. Bunlar, bir belirli "ses duyurma" imkânına da sahiptirler. Ama Hükümet onlardan değildir, ama umumi efkâr onlardan değildir, ama Meclis ekseriyeti onlardan değildir, ama memleketin sağlam kuvvetleri onlardan değildir. Artık, iyi niyet sahibi olmak şartıyla, en basit kafalı insan bile mükemmelen bilmektedir ki Özel Sektör lâzımdır, Özel Sektör faydalıdır, Özel Sektör kalacaktır. Bu özel Sektörün, bütün çalışma kolaylıklarına kavuşması da başlıca gayelerden biridir. Tü,rkiyede para kazanmak ayıp olamaz, utanç vesilesi sayılamaz. Hattâ bu bir şeref ve iftihar vesilesidir. Özel Sektör ne kadar çok iş yapar ve ne kadar çok kazanırs Türkiyede o kadar çok iş sahası açılacak, Türkiye o nisbette kalkınacaktır.

Ama, hangi özel Sektör?

Bir cam köşk içinde, her işiaçık, her hesaba hazır halde yaşamayı kabul eden bir Özel Sektör!

Bu Özel Sektör, seçimlerden bu yana Hükümetten bir takım şeyler istemiştir. Bunların bir kısmı yerine getirilmiştir. Ama bir takımının yerine getirilmediği de bir gerçektir. İcra ve İflâs Kanunu hâlâ çıkarılamamıştır. Yatırım indirimi arzulanan nisbette değildir. İhracatın teşviki çok zaman lâfta kalmaktadır. İthalâtçı-Sanayici rekabeti, bize asıl lâzım zümre okan ikincilere ağır yükler yüklenmesine sebep olmaktadır. Sermaye Piyasası henüz teşekkül edememiştir. Doğuya yatırımları teksit edecek kolaylıklar kanunlaşmamıştır. Nihayet, üzerinde durulacak bir konu olan "zaruri masraflar" bizde gülünç nisbetler halindedir.

Bütün bunlarda özel Sektör hak kazanabilir. Arzularını gerçekleştirebilir. Gerçekleştirmelidir de.. Üstelik Hükümet de, umumi efkâr da bundan yanadır. Özel Sektör o sahalarda kendisine çok yardımcı bulabilir.

Ama, bir çatlak ses çıkıyor; haydi, bir çuval incir berbat oluyor ve derhal hücum başlıyor: "Al işte, senin özel Sektör! Al da, kafana çal!."

Der şey gösteriyor ki bizim muhtaç olduğumuz şey, sadece özel Sektöre düşmanlık yapmayacak bir ortam değildir. Onun üstünde, ondan çok fazla akıllı, memleketin şartlarım ve gerçeklerini bilen, nereden kalktığımısı ve nereye gitmek istediğimizi, . oraya hangi yoldan ulaşabileceğimizi müdrik bir Özel Sektördür.

Daima kendine yontmayan bir Özel Sektör!

C.H.P. İl Başkanları toplantı halinde
1957 - 60'a doğru

sesi Melene intikal ettirdiler. Zaten Melenin konuşmasının büyük bir kısmı, karşılıklı soru-cevap şeklinde cereyan etti. Bütün delegeler gazyağı zammı üzerinde durdular. Bakan meseleyi açıkladı: Gaza yapılan zam evvelâ, bütçede mevcut açığa bir yama olacaktı. Sonra bir başka suiistimalin önü alınacaktı: Gazyağı fiyatlarının ucuzluğu gazın motorine karıştırılıp satılmasına yol açmaktaydı. Son zamlarla gaz fiyatlarında bir ayarlama yapılacak ve bu yolsuzluğun önü alınacaktı.

Fakat delegeler hep ayni havayı çaldılar: Köylü bu zamdan memnun olmayacaktı!..

Melen bir kere daha açıklamak zorunda kaldı: Gaz zammının köylüye intikali önlenecekti. Nitekim C.H.P., son C.H.P. Grup toplantısında meseleye çare buldu. (Bak: YURTTA OLUP BİTENLER - "Hükümet").

Melen bundan sonra vergi kaçakçılığı meselesine de temas ederek sözlerini bağladı.

İlgiyle takip edilen konuşmalardan biri de. genç Bakanlardan Turhan Şahin .tarafından yapıldı. Şahin, Teşkilât temsilcilerine toprak reformundan bahsetti, bu reformun nedenlerini açıkladı ve sorulan sorulan cevaplandırdı.

Elele

C.H.P. Küçük Kurultayı bir hususu ortaya koydu. Teşkilât ile Genel Merkez arasında bir bağ kurulabilirse, C.H.P. nin meseleler karşısındaki tutumu daha sağlam olacaktır. Her ile liman, her ile fabrika taleplerinin C.H.P. il başkanlarından gelmemiş olması da dikkat çekicidir. C.**H.P. li** yöneticiler, Hükümetin yanında ve aynı fikir paraleli içindedirler.

İl başkanları toplantısından sonra Genel Merkez yeni bir çalışma içine girdi. Evvelâ, prensip olarak sık sık bu tip toplantılar yapılması karar altına alındı. Sonra, kongresi yapılmamış bulunan iller tespit edildi. Bu arada, bundan sonraki toplantılara Uça başkanlarıyla köy temsilcilerinin de katılması hususu karara bağlandı. Böylece, Genel Merkezin Teşkilâtla doğrudan doğruya teması sağlanmış olacaktır. İşleri Genel Sekreter Yardımcıları Nüvit Yetkin ve Turhan Feyzioğlu yönetmektedir.

Genel Merkezin üzerinde durduğu bir başka konu da "Seçim Tedbirleri" meselesidir. Seçim sırasında Teşkilâttın harekât hattı ve propaganda faaliyetlerinin ne şekilde ayarlanacağı tespit edilmektedir. Zaten geçen haftanın sonunda biten 11 başkanları toplantısında üzerinde durulan ana konulardan biri de bu olmuştur.

Bu toplantı, CHP 'nin 1957-60 ha vasına tekrar girmek üzere yaptığı hazırlıkların ilk adımım teşkil etti.

Türkiyenin Tezi:

Bugün dünyada, aklı başında herkesin gördüğü gerçek şudur: Kıbrısta rumlar ve türklerin, bir normal devletin çoğunluğu ile azınlığı olarak, yanyana yaşamalarına imkân kalmamıştır. Böyle bir imkân, aslında, Zürih ve Londra Andlaşmaları imzalandığında da yoktu. Onun için, türklere ve rumlara özel haklar tanıyan bir statü hazırlanmış, bunun beş yıllık tatbikatı sonunda bir kaynaşmanın ilk unsurlarının kendiliğinden belireceği düşünülmüştü. Makarios buna fırsat vermemiştir. Sistemi işletmemek için, isin başından itibaren, elinden gelen her şeyi yapmış ve meseleyi bugünkü noktaya getirmiştir. Şimdi, Zürih ve Londra Andlaşmaları devri geçmiştir, geride kalmıştır. Ama, bir ada üzerinde iki cemaati yanyana oturtabilecek bir yeni sistemin mutlaka kurulması lâzımdır.

Bu sistem, **artık** ancak federatif sistem olabilir.

Değişen görüşler

Türkiyenin bugün savunduğu federal düzen fikri, başlangıçta, Kıbrısla ilgili devletlerin hiçbirine uygun görünmemiştir. Anlaşılan, bunların çoğu, Adadaki iki topluluğun pek girift şekilde yerleşmiş olduklarını, türklerle rumları ayrı ayrı bölgelere iskân etmenin Adanın sosyal ve ekonomik yapın üzerinde kötü etkiler yapacağını düşünmekteydiler. Halbuki şimdi bu düzen herkese müsait görünmektedir.

Bir defa son olaylar üzerine bağlayan fiili ayrılmadan sonra, iki topluluk içinde yer değişimine uğrayacakların sayısı elli bini aşmayacaktır. Tarihte görülen yer değiştirmelerle kıyaslanınca, elin bin kişilik bir göçü herhalde gözde fazla büyütmemek gerekir. Yalnız İkinci Dünya Savaşı içinde alınanlarla rusların sebep oldukları değişimlerde yerinden oynayan insanların sayısı milyonlardır.

Sonra, bu ikiye ayrılmanın sosyal ve ekonomik sonuçları üzerinde de fazla endişe etmemek gerekir. Kibrisin sosyal düzeni daha çok toprak mülkiyetine, ekonomik yapısı da tarıma dayanmaktadır. Bir kere, Adaya federal bir düzen verilmekle toprak mülkiyeti mutlaka el değiştirecek değildir. Türkler, her ne bahasına olursa olsun topraklarının mülkiyetini korumaya niyetli görünmektedirler. Eğer toprak mülkiyetinin el değiştirmesi gerekse bile, bu meselâ sanayi mülkiyetinin el değiştirmesi kadar büyük zorluklar çıkmadan yapılabilir. Bundan başka, iki topluluğun yaşadığı bölgeler arasında dostça ve karşılıklı çıkarlara dayanan münasebetler kuruldukça, ekonomik bağıntılar yeniden kuvvetlenir, bölgelerarası değişim belki Kıbrıs ekonomisine yeni bir canlılık getirebilir.

Kıbrısa federatif bir düzen verilmesine karşı olan bazıları, özellikle çok bilmiş edalı birtakım Fransız gazeteleri, buna modası geçmiş bir yönetim düzeni diye baktıklarını gizlememektedirler. Oyle ya, General De Gaulle'ün Afrikadaki fransız nüfuzunu devam ettirmek için yaptığı bütün federasyon denemeleri fiyasko ile sonuçlanmamış mıdır? İngiltere, Afrikada olduğu gibi Asyada da federatif devletler kurmak için giriştiği bütün hareketlerde büyük güçlüklerle karşılaşmamış mıdır?

Ancak, bizim çok bilmişler bu konuda iki şeyi birbirine karıştırdıklarının farkında değillerdir. Fransa ve İngilterenin son on yıl içinde dünyanın şurasında burasında kurmaya çalıştıkları, federal devletler değil, aralarında eskiden bu Avrupa devletlerinin sömürgesi olmaktan başka hiçbir ortak çarpan bulunmayan bazı devlet» lerin zorla itildiği yapmacık birer devletler topluluğundan başka birşey değildir. Buna karşılık, içindeki çeşitli siyasal birimlerin çıkarlarını bağdaştırmasını beceren, sağlam bir anayasa sistemine sahip düzinelerle federal devlet, şimdiye kadar hiçbir aksaklığa uğramadan, kendilerini başarıyla yönetmişlerdir.Örnek mi isteniyor? İşte Amerika Birleşik Devletleri, işte Kanada, işte İsviçre, işte Federal Almanya, işte Sovyetler Birliği, işte Yugoslavya.. Bu örnekleri alabildiğine çoğaltmak, işten bile değildir.

Akla uygun bir düzen

Türkiye neden Kıbrısta federal bir düzen kurulması için ısrar edecektir? Bunun çeşitli sebepleri vardır. Fakat bunların en önemlisi, hiç şüphesiz, federal idarenin içinde iki, ya da daha fazla etnik topluluk barındıran devletler için en uygun, en elverişli düzen olmasıdır.

Kısaca tarifini yapmak gerekirse, federal devlete, içinde iki, ya da daha fazla siyasal topluluk birimi barındıran devlet hiçimi denilebilir. Bu siyasal topluluk birimi, talihsiz Birleşik Arap Cumhuriyeti ve Mali Federasyonu denemelerindeki gibi, devlet olabilir. Başlangıçta birbiriyle ilgisiz olan birkaç devlet sonradan birleşmekte fayda görünce, milli sınırlarını değiştirmeksizin, egemenlik yetkilerinin bazılarından vazgeçerek bir federasyon halinde birleşebilirler. Bazı federal devletlerde de, siyasal topluluk birimleri eyaletlerdir. Bu çeşit federal devletin en tanınmış örneği, Amerika Birleşik Devletleridir.

Ama, İsviçre ve Yugoslavyada olduğu gibi, bazı federal devletler de etnik topluluklar esası üzerine kurulmuşlardır. Eğer Kıbrıs da türk görüşüne uygun olarak federal bir statü kazanırsa, orada da esas etnik topluluklar olacaktır. Gerçi İsviçrede ve Yugoslavyada ayrı ayrı toplulukları aynı devletin sınırları içinde bağdaştırmak için kurulan düzenler sonradan önemli değişikliklere uğramış, bu topluluklar zamanla birbirlerine karışınca ara larındaki kesin ayrılık çizgileri silinmeye yüz tutmuştur.

Federal Devlet!

Halûk ÜLMAN

ama, her iki ülkedeki federasyon yönetiminin kaynağında bir ırk ayrılığının bulunduğuna kimse hayır diyemez.

Üstelik. Kıbrısta da böyle bir sona gidilmesinin hiç bir mahzuru yoktur. Keşke federatif sistemle iyi niyetle işletilse ve Kıbrıs, Akdenizde bir İsviçre haline gelse! Her halde buna itiraz edecek, Türkiye olmayacaktır.

Nasıl federal devletleri meydana getiren siyasal topluluk birimleri herbirinde başka başkaysa, bir federal devletin meydana geliş şekli de diğerininkine benzemez. Bazısı, o zamana kadar bağımsız olan iki, ya da daha fazla devletin, bazıları da bir savaş sonunda yenilen devletlerden ayrılan parçaların birleşmesinden meydana gelmiştir. Buna birleşme yoluyla federalizm diyoruz. Buna karşılık diğer bazıları da basit bir devletin bünyesindeki değişiklikten meydana gelirler. Başka bir deyişle, o zamana kadar basit devlet düzeniyle yönetilen bir ülke coğrafi, ekonomik, ya da demografik birtakım etkenlerin zorlamasıyla federal düzene geçebilir. Buna da, ayrılma yoluyla federalizm diyoruz. Eğer Kıbrıs ileride federal bir düzene sahip olursa, bu, ayrılma yoluyla gerçekleşecektir.

Federal devlette hukuk düzeni

Federal devlet gerek devlet organlarının yapısı, gerekse merkezî organlarla üye birimler arasında yetkilerin bölünmesi bakımından basit devlet düzeninden bazı önemli ayrılıklar göstermektedir.

Federal devlette yasama organı, genel olarak, iki kademelidir. Birinci kademe birimlerin kendi içindeki ,yasama organı, ikinci kademe de federal yasama organıdır. Her federal Anayasa, bazan teker teker sayarak, bacan da genel sınırlamalar koyarak, merkezi otorite ile birimlerin yetkilerini belirtir. Genel olarak, ülkenin iç ve dış güvenliğinin korunması, dış münasebetlerin yönetilmesi ve devlet bütçesinin düzenlenmesi merkezi otoriteye bırakılmaktadır.

Federal yasama organı da genel olarak iki odalıdır. Bu odaların birincisi her birimin belli bir seçmen sayısı üzerinden yolladığı temsilcilerden, ikincisi de nüfusu ne olursa olsun her birimin eşit sayıda yolladığı senatörlerden meydana gelir. Senato, merkezi otorite ile birimler arasında bir denge kurmak ve birimlere, eşit şartlar içinde iradelerini açıklamak imkânını vermektedir. Bundan başka, bütün federal devlet tiplerinde bir yüksek mahkeme vardır. Bu mahkeme, federal anayasa gereğince, merkezi otorite ile birimler arasında çıkacak yetki anlaşmazlıklarım, çatışmaları çözmekle görevlidir.

Devletler hukuku bakımından da, federal devleti dış dünyaya karşı temsil eden tek otorite, merkezi otoritedir. Bütün federal devletlerde, dış münasebetlerde bulunma yetkisi merkezi otoritenin münhasır yetkisi olarak kabul edilmektedir. Savaş ilân etmek, elçi gönderip kabul etmek yetkileri yalnız merkezi otoriteye tanınmaktadır. Andlaşma yapmak yetkisi de prensip itibariyle merkezi otoriteye verilmişse de, bazı federal devletlerde, birimlere sınırlı ve belirli konularda andlaşmalar yapmak yetkisi tanındığı görülmektedir. Meselâ İsviçre Anayasası, hudut kantonlarına, zabıta ve komşuluk işleriyle ilgili konularda andlaşma yapmak yetkisi vermiştir.

Kıbrıs ve federatif düzen

Bugün Kıbrısta federatif kir yönetim düzeni için gerekli bütün şartlar gerçekleşmiş bulunuyor. Şimdiye kadar bir arada yaşamasını pek güzel beceren iki topluluk arasında, artık, kolay kolay sökülemeyecek ayrılık tohumları ekilmiştir. Türklerle rumların bundan sonra birbirleriyle karmaşık bir şekilde yaşamaları beklenemez. Kaldı ki,. Adada, iki topluluk birbirinden fiilen ayrılmaya da başlamışlardır. Doğuda Magosadan başlayıp Kukliya, Lefkoşe ve Pepisteronadan geçen çizginin kuzeyinde kalan bölge» yoğun bir Türk topluluklaşmasına sahne olmaktadır. Faal Küçüğün geçen hafta yaptığı açıklamaya bakılırsa, Adada sayısı yüzü aşkın olan karmaşık köylerin sayısı artık yirmiyi zor bulmaktadır.

Bu durum karşısında, şimdi üzerinde asıl eğilinmesi gereken nokta Kıbrısa verilecek federal düzende merkezi otorite ile birimler arasındaki münasebetleri düzenleyecek belge, yani Anayasadır, Bu anayasaya, merkezi otoritenin Türk topluluğunun hak ve ayrıcalıklarını ezmesini önleyecek açık hükümler konması gereği ortadadır. Bundan başka, kendi bölgeleri içinde tam bir mahalli yönetim hürlüğüne sahip olması gereken türklerin merkezi otoritede kuvvetli bir şekilde temsil edilmelerini sağlamak da lâzımdır. Nihayet, türk topluluğuna Kıbrıs devletinin imzalayacağı milletlerarası andlaşnıalar konusunda geniş bir söz hakkı tanınmalı, Kibrisin ne anavatan, ne de Kıbrıs türklerinin çıkarına olan birtakım maceralara girişmesine engel olunabilmelidir.

KIBRIS OLAYLARI

Temaslar

Çırpınanlar ve bekleyenler

Amerikanın bu hafta Orta Doğuya gelen Dışişleri Bakan Yardımcısı George Ball Atinada, Ankarada ve Lefkoşede birbirine hiç benzemeyen üç ayrı başkent gördü. Atinada talebeler, tüysüz çocuklar sokaklarda gösteriler yapıyorlar, bağırıyor ve çağırıyorlardı. Ball'un Atinada olduğu gün bu gösterilerin tansiyonu daha da yüksek oldu ve polisle talebeler döğüştüler. Tüysüz çocuklar "Bize silâh verin, gidip Kıbrıs, ilhak edelim" diye bağırışıyorlardı. Polis Müdürünün «Kıbrıslılar ne istediklerini bilirler" tarzındaki bir ihtarı tüysüz çocukları daha da kızdırdı. Aralarından bazıları, sadece Kıbrısı değil, İstanbulu da almaya hazır olduklarını haykırdı. Buna, "Zito!" sedaları tempo tuttu. Şimdi Atinada bu çeşit sokak gürültüleri "umur-u âdiye"dendir.

George Ball, Lefkoşede güven kalmamış, insanların birbirine diş bilediği, tarafların birbirini hiç anlamadığı ve anlamasına artık imkân olmayan, damlardan pencerelerden ona buna ateş açılan bir şehir buldu. Kıbrıs Adasının nasıl bir harp sahası haline geldiğini bizzat gördü.

Birleşmiş Milletlerden korkumuz yok!

Makarios zannetmiştir ki, eğer bir gün Kıbrıstaki türkleri kesmeğe kalkışırsa Anayasa değişecektir, Zürih ve Londra Andlaşmaları işlemez hale gelecektir, Türkiye harekete geçemiyecektir, İngiltere ve Yunanistan pasif kalacaktır, böylece Adaya tek başına hakim olacaktır,

Makarios bunun hayal olduğunu görmüştür. Yaptığı strateji hatası kendisi için öylesine ters bir sonuç vermiştir ki şimdi çırpınıp durmaktadır.

Bu çırpınışları arasında Makarios bugün gözlerini Birleşmiş Milletlere dikmiştir. Makarios zannetmektedir ki Kıbrıs Meselesi Birleşmiş Milletlere giderse Birleşmiş Milletler Kıbrıstaki türklere dönecek ve diyecektir ki: "Haydi bakalım, Papaz Başkanın sultasına!"

Hayâl! Eğer milletlerarası münasebetlerde hak ve adalet varsa, eğer andlaşmaların birer paçavra addedildiği devirler geçmişse, eğer milletler gerçekten kanlı maceraları reddetmek için birleşmişlerse Manhattan adasındaki büyük binadan da Makariosu sevindirecek netice çıkmayacaktır. Rusya, bambaşka sebeplerle ortalığa fırlamış bulunabilir. Rusya, dünyanın dört köşesinde olduğu gibi Doğu Akdenizde de bir fesat yuvası yaratıldığı için, yahut yaratabildiği için, ellerini memnun uğuşturabilir. Ama Türkiye'ye Kıbrıs Türkleri dâvalarını her yerde, herkese anlatabilecek kadar kuvvetlidirler, buna mukabil hiç kimse yüzbinden fazla türkü Makariosun idaresinde yaşamaya mecbur edecek kadar kuvvetli değildir.

Birleşmiş Milletlerden hiç bir korkumuz yoktur. Kıbrısta bir Kıbrıslı milletin bulunmadığını, orada birbirini yemeye hazır türklerle yunanlıların, yani iki ayrı milletin yaşadığım Papaz Başkan artık herkese ispat etmiştir. Kıbrıs Devletinin temelim teşkil eden andlaşmaları reddetmekle ise Papaz Başkan bu devlete de fiilen sun vermiştir.

Ne yapacaktır, Birleşmiş Milletler, lütfen söyler misiniz?

George Ball ve Hare
Ayrı bir âlemde

Sadece Ankaradadır ki Amerikalı Bakan Yardımcısı serinkanlı bir memleket, serinkanlı insanlar ve serinkanlı muhataplar buldu. Başbakan İnönü kendisini Salı günü, sabahleyin kabul etti ve durumu görüştü. O sabah Başbakan, daha önce evinde Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunayı kabul etmiş, sonra Cumhurbaşkanına çıkmıştı. Ball ile görüştükten sonra siyasî partilerin liderlerini kabul etti ve onlara durumu anlattı. İçlerinde anlayan oldu, anlamayan.. İnönü, anlamayanlardan birine : "Ne istiyorsunuz, yedi düvele harp mi ilân edeyim?" diye sordu. Anlamayan lider hemen yelkenleri suya indirdi. İnönü "Çocuk oyuncağı değil, bu!" dedi.

Yeni taraflar

Şu anda, bunun çocuk oyuncağı olmadığını en iyi anlayanlardan biri Makariostur. Zira durum, bizim bu işte bir tek hata yapmamamızın neticesi o hale gelmiştir ki şimdi Makariosla bizzat Amerika ve İngiltere uğraşmakta, Papaz Başkana onlar lâf anlatmaya çalışmaktadırlar. Nitekim» Ball Lefkoşeye giderken Başbakan İnönüye ve Dışişleri Bakanı Erkine, tekliflerini Makariosa kabul ettirteceği ümidini izhar etmiş, fakat hem Başbakan, hem Erkin bu sözleri şüpheyle karşılamışlar ve Amerikalı Bakan Yardımcısına bunu ifade etmişlerdir.

Zira Kıbrısta, fazla kimsenin üzerinde durmadığı bir faktör vardır. Kıbrıs Cumhurbaşkanıyla Muavini cemaatleri tarafından 3 Ekim 1959'da o mevkilere seçilmişlerdir. Yeni seçim 16 Ağustos 1965 tarihinde yapılacaktır. Makarios yeni seçimde de adaylığa hazırlanmaktadır. Kazanmak için bütün öteki rakiplerinden daha aşırı görünmekte fayda ummaktadır ve zaten girişmiş olduğu harekette bu mütaleanın hiç nazarı dikkate alınmadığı sanılmamalıdır. Ball'un alacağı cevap Papaz Başkan hakkındaki teşhisin doğruluğu hakkında da bir fikir verecektir.

Her halde, Türkiye sükûnetle -ama kararlı- beklemekte devam etmektedir.

E N E R J İ

Teşkilat

Yankılar yaratan toplantı

Haftanın başında, Pazartesi sabahı, Etibankın toplantı salonunda birtakım kişilerin bir masa etrafında toplandılar ve birisini beklediler. Beklenen, teşkilâtı yeni kurulmakta olan enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı koltuğunu işgal eden Hüdai Oraldı. Oral geçen hafta bizzat Başbakan İnönü tarafından Bakanlık bünyesine katılacak daire ve kurumlar tesbit edilip ilân edilince ilk iş olarak resmi pir tanışma ve danışma toplantısı mahiyetindeki bu önemli toplantıyı tertiplemiş ve emri altına yeni giren genel müdürlere, daire başkanlarına "hazırlıklı olarak gelmelerini" hatırlatmıştı. Bu yüzden Etibanktan, Devlet Su İşlerine, Kömür Tevzi Müessesesinden Petrol Dairesine kadar birçok dairede özellikle yukarı makamları işgal edenler gece gündüz demeden, öğle iftar dinlemeden hazırlıklarını son kertesine kadar ilerletmişlerdi.

Aslında Bakanlığın resmen kurulması Üçüncü Koalisyon kabinesiyle beraber olmuşsa da Bakanlığın uğraşacağı işler pek çok ve çeşitli olduğundan bir türlü bukadar çeşitli işleri yapacak sayısız kurumları biraraya getirmek kabil olamamıştı. Hattâ Devlet Su İşleri gibi bazı dairelerin bağlı olduğu Bakanlar adeta bukadar "yağlı" parçaları elden kaçırmamak için iyice ayak diretmişler, bu yüzden de bizzat Başbakan İnönünün otoritesini ve 4951 sayılı kanunla haiz olduğu yetkisini kullanması gerekmişti.

İşte Bakanlığın bukadar zorlukla bir araya toplanan teşkilâtı bugünkü hâlde şu adlarla çalışmaktadır: Başbakanlığa bağlı Atom Enerjisi Komisyonu Genel Sekreterliği, Sanayi Bakanlığına bağlı Enerji ve Maden Daireleriyle Elektrik İşleri Etüd İdaresi, Etibank. Bayındırlık Bakanlığının en büyük bütçeli ve önemli dairelerinden Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Ticaret Bakanlığına Dağlı Petrol Ofisle Petrol Dairesi Reisliği, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü, Türk Petrolleri Anonim Ortaklığı, Türkiye Kömürleri İşletmesi. Bunların Türkiyede mevcut İşletmelerin hemen yarısına yakın bir büyüklükte yatırımı ve insan gücünü yönettiğini hatırlatmaya lüzum yoktur. Yalnız adlarının sıralanması bile genç Enerji Bakanını bekleyen konuların ve bu konuların içinden çıkacak girift proplemlerin mahiyeti ve azameti hakkında yeter bilgi verecek niteliktedir.

Hâlâ çözülemeyen düğüm

İlk akla gelen problem, hiç şüphesiz, yeni Bakanlığın bu kadar çeşitli ve uğraştıkları konular yönünden farklı kurumların arasında sadece bir "koordinatör" görevini mi yapmaya çalışacağı, yoksa kolları - hatta paçaları da- sıvayıp bu kurumlardaki birçok değerli elemanların gerçekten en verimli bir yönde hizmet görecekleri yepyeni, taptaze, dinamik ve herşeyden önce "iş gören" bir teşkilât meydana getirmeye mi çalışacağıydı... Bakanlık bünyesine yeni katılan birçok genel müdüre veya daire reisine sorarsanız böyle yepyeni bir teşkilât vücûde getirmenin uzun zaman alacağı, bu yüzre topluluğunun içinden dört veya beş tane belli başlı konu seçerek bu konulara göre teşkilâtı yepyeni ve rasyonel bir görüşle düzenlemek en 'akla yakın yol olacaktır. Sonra en önemli diğer bir konu da Bakanlığın "kilit" mevkilerine getirilecek adamların seçimidir. Bu mevkiler için -diğer birçok Bakanlıklarda olduğu gibi - Hüdai Orala şimdiden akla hayâle gelmedik birçok kanallardan sayısız adlar fısıldandığı, hattâ bunların part ve diğer yollardan "takviye" gördükleri de muhakkaktır. O, bunları tuttuğu özel bir deftere kaydetmekle yetinmemekte, kişiliklerini meydana çıkaracak yönde soruşturmalara da girişmektedir. Böylelikle genç Bakan imkânları nisbetinde "iş görebilecek". dürüst ve çalışkan elemanları kendisine en yakın yardımcıları olarak seçmeğe çalışmaktadır.

Enerji Bakanlığında yapılan toplantıda yetkililer
Kimin eli kimin üstünde ?

den işlerin belirli bir süre durması. tehlikesinin bulunduğunu söylemektedirler. Oysa ki Bakanlığın kuruluş sebeplerinin başında gelen ve bu kurumlar arasındaki ikili, üçlü *ve* hattâ dörtlü sürtünmeleri, görev girişimlerini yarışma şeklini alan sen-ben kavgalarını hatırlamak bile artık yeniden bir organizasyona ve verimli bir teşkilât şekline gidilmeksizin bunların önlenemeyeceği, hele özellikle Türkiyenin en başta gelen zorluğunu teşkil eden yetişkin ve kaliteli teknik personeli en randımanlı bir yönde çalıştırabilmek dâvasının asla halledilemeyeceğini anlamak için yetecektir.

O hâlde bütün bu "kalabalık" daHerşeye rağmen belirtilmesi gerekli olan nokta - özellikle enerji sektöründe- şimdiye kadar en başta görev almış kişilerin hiç de iyi bir tacil göstermedikleri, birbirleriyle sürekli çekişmelerle, sebebiyet verdikleri sayısız sürtünmelerle," yanlış yapılan itlerle, zaman ve para kaybına, daha önemlisi pek değerli olan teknik personel gücünün tam manasıyla israfına sebep olduklarıdır. Bu kişilerin yeni Bakanlık bünyesinde yeni kilit mevkilerini ele geçirmeleri veya ellerinde bulunan böyle mevkileri bundan sonra da bırakmamaları yeni Bakanlığı ancak birtek sonuca götürecektir: Bugün Sanayi Bakanlığının uğradığı hazin "parçalanma" ya!..

Kanunlar

Ağır aksak

Bir taraftan memleketin beş yıllık plân çerçevesinde kalkınmasını istiyoruz, öte yandan bu kalkınmanın tahakkukunda birinci derecede rol oynayacak ekonomik ve malt kanun tasarılarının bir türlü Büyük Millet Meclisinde görüşülerek kanunlaşmasını sağlayamıyoruz. Bu kanunlar, bir-iki değil, bir sürüdür ve hepsi de birbirinden önemlidir.. Tabii, başta İcra iflas Kanunu gelmektedir, 1 9 2 0 yılında Büyük Millet Meclisinde kabul edilen,. 12 yıl sonra 1 9 3 2 de, sonra **da 1940 da** değişikliğe uğrayan kanun, hiç biri zaman ihtiyâcı karşılamamış, daima piyasa İhtiyaçlarına göre değiştirilmesi istenmiştir. ″

Ankara; Kambiyo, Müdürlüğü
Yeni usullere doğru

Kanunun değiştirilmesi için ciddi çalışmalara, 1950 yılında başlanmış - tır. Yapılan bu teşebbüsten bir sonuç alınamayınca, bu sefer işi 1 9 5 6 -57 de toptandı tüccarlar heyeti ele aldı. Fakat ne' D.P., ne de M.B.K devrinde, tasannu!"- Ticaret Odası, Üniversite, Hükümetin ve Piyasanın iştirakiyle kurulan komisyonda incelenmesine rağmen bir türlü neticeye ulaşmak kaabil olamadı. Hâlâ da kolay kolay zaferin; elde edileceğine dair hiç bir emare mevcut değildir.

İcra İflas Kanununun ne kadar sakat tarafları bulunduğu bu sütunlarda defalarca belirtildiği için, tekrar tekrar üzerinde durmaya lüzum olmasa gerektir. Fakat şu kadarını belirtmekte fayda vardır ki, alacaklının hakkını korumayı değil, daha ziyade borçlunun vermemek gayesiyle tekevvün ettirdiği borcunu müdafaa etmeyi prensip olarak almış olan bir kanunun şimdiye kadar hukuk literatüründe herhalde bu kadar zaman bir türlü yürürlükten kalkamadığı ne görülmüş, ne de işitilmiş olsa gerektir!...

Herkes gider Mersine-

Plânda bilhassa özel sektörün yapacağı yatırımları sağlayabilmek için, sermaye piyasasının teşekkülü gerektiği aşikârdır. Bunun için de Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanununun tâdili gerekmektedir. Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanunu. 1929 yılında çıkarılmış, 1946 dan beri de değiştirilmesi için üzerinde çalışmalar yapılagelmiştir. Şimdi düşününüz, memleketin kalkınmasında birinci derecede rol oynayacak bir kanunun çıkarılması için 17 yıldır çalışmalar yapılagelmektedir! ..

17 yıl!..

Menkul Kymetler ve Kambiyo Borsaları Kanununun tâdili çalışmaları başladığı zaman ilkokula giren bir öğrenci, şimdi Hukuk veya Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu olarak bu tasarıyı tekrar inceleyecek komisyonda üye olabilecek durumdadır. Ak lınız alabiliyor mu?

Onyedi yılda yıkılan memleketler kalkınmış, nesiller işleri başka nesillere devretmişler, dünya yeni bir dünya olmuş, biz bâlâ Menkûl Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanununu tâdil edememişiz!.. Bu, olacak iş midir, allan aşkına?

Kalkınma Plânının özel sektör hissesine düşen kısmının realize edilebilmesi için piyasaya çıkmış servetlerin iş âlemine aktarılabilmesi, ancak Borsalar Kanununda yapılacak değişikliklerle kaabil olabilecektir. Kanun tasarısında mevcut hükümlerden en önemlisi, sermayesi 1 milyon liradan yukarı şirketlerin ihraç edecekleri menkul kıymetlerin Borsaya kaydedilmesi mecburiyetini getirmesidir. Ayrıca, sermaye şirketlerinin tahvil alıp satarken Borsadan geçirmeleri mecburiyeti de tasarıda yer almış bulunmaktadır. Böylece, tasarı kabul edilecek olursa, halkın hakiki fiyatları bilmesi imkân dahiline girecek. Borsa muamelelerine ilgi birdenbire, görülmemiş şekilde artacaktır.

Ancak ,bütün bu "cak" ların sağlanabilmesi için, onyedi yıldan beri tadiline çalışılan, beş tasarı hazırlanan, altıncısı ise 4 , 5 yıldan bert resmi makamlarda i pinekleyen Kambiyo Borsası Kanununun yürürlüğe girmesi lâzımdır.

Serbest malt müşavirlik

Gene Plânın yürümesiyle ilgili kanun tasarılarından birisi de Serbest Malî Müşavirlik Kanun Tasarısıdır. 949 yılında ele alınan bu konu da ilamaşallah onbeş yıldır kuyrukluyıldız gibi dolaşıp durmaktadır. 1 9 4 9 yılından sonra 1 9 5 5 yılında tekrar ele alınan, fakat Meclis devresi bittiği için kadük olan tasarı 1 9 5 8 yılında yeniden hazırlanmaya başladı. Fakat kendi haklarına tecavüz edildiği mülahazasıyla avukatlar tasarıyı baltaladılar. En nihayet 1962-63 yıllarında Vergi Reform Komisyonunda bu konu yeniden ele alındı, müstakil bir kantin tasarısı hazırlandı, İşte 19 Temmuz 1963'te Millet Meclisine gönderilmiş olan ve halen Meclis gündeminde bulunan tasarı bu tasarıdır.

Serbest malî müşavirlik müessesesi kanunlaştığı takdirde, sermaye piyasasının teşekkülünde önemli rolü olacaktır. Memleketimizde kuvvetli anonim şirketlerin yokluğunun bir sebeb' de. hakem rolü oynayarak, sağ lam raporlar verecek elemanların bu-

lunmamasıdır. Serbest malî müşavirlik müessesesi bunu sağlayacak ve şirketlerin malî durumları hakkında ciddî bilgilerle mücehhez raporlar hazırlıyacaktır.

Ayni şekilde yabancı sermayenin memlekete celbedilebilmesi için, Kanuni garantiden gayri, ekonomik durumları sıhhatle aksettirecek tarafsız bir meslekî teşekkülün varlığını bu kanun sağlayacaktır.

Öte yandan, işletmecilik gün geçtikçe muazzam gelişmeler kaydetmektedir. Bunlara plân, istatistik, bütçe vesaire gibi esasları getirmek suretiyle işletmelerin rasyonel şekilde işlemesini bu kanunun sağlıyacağı muhakkaktır.

Bunların yanında asıl önemli fayda, herhangi bir iş adamının nüfuz edemiyeceği mevzuattaki incelikleri malî müşavirlerin gözönüne atarak beyanname tertip ve tasdik etmesidir. Bundan gayri Maliye teşkilâtının işi de bu kanunla bir hayli kolaylaşacaktır. Zira yeminli malî müşavirlerce tasdik edilen beyannamelerin Maliye teşkilâtı tarafından kontroluna lüzum kalmayacaktır. Görüldüğü üzere, yeminli malî müşavirler kanun tasarısı, memleketin ekonomik hayatında yeni ufuklar açacak bir maniyet taşımaktadır. Bununla beraber, bu tasarının kanunlaşma şansı diğerlerine nazaran biraz daha düşüktür. Zira bu kanun, avukatların allerjisine şiddetle dokunmakta, onun için de Meclisteki epice bir yekûn tutan avukatlar, kanunu çıkarmaya mâni tedbirleri almaya çalışmaktadırlar.

..ve başka kanunlar

İş âleminde beklenilen daha bir sürü kanun mevcuttur. Kısaca belirtmek gerekirse, 2490 sayılı Arttırma - Eksiltme Kanunu, 6224 sayılı Yabancı Sermaye Kanunu, 5590 sayılı Odalar ve Borsalarla Odalar Birliği Kanununu bu arada zikretmek lazımdır.

Bütün bunların yanında Anayasa Mahkemesi tarafından 2 ve 8. maddeleri Anayasaya aykırı olduğu için iptal edilmiş olan 6731 sayılı Kira Kanunu vardır. Kira Kanununun yeni şekilde Büyük Millet Meclisine sevkedildigine dair ortalarda sadece ve sadece bir takım rivayetler dolaşmaktadır.

Bugünkü kira sisteminden -hoş, bir sistem olduğu da pek iddia edilemez ya..- ne kiracı, ne de ev sahibi memnundur. Tabii bu istikrarsızlıktan özel ve resmi sektörlerin de memnun olduğunu iddiaya imkân olmasa gerektir. Buna rağmen. Kira Kanonu ve diğer bütün yukarıdan beri sıraladığımız kanunlar neden bir türü yayınlanmaz, anlamaya imkân yoktur!

Farkedilmeyen Gelişme

Fasih İNAL

Geride bırakılan **yıllar ve o yılların** hadiseleri ile şimdikilerin mukayesesini yapmak ekseri aklımıza gelmediği **içindir** ki, o zamana nispetle ne kadar ilerlediğimizi veya geriye gittiğimizi kestirmek imkanından **mahram kahyanız.**

Geçenlerde İstanbul, Ankara ve Ege bölgesi Sanayi Odaları müşterek bir toplantı yaparak, bünyelerini ilgilendiren konuları gözden geçirdiler Yapılan toplantılarda ele alınan en ilgi çekici konulardan birisi, Odalar Birliği yönetim kurallarındaki üye adedinin yarıyarıya tüccar ve sanayici arasında bölüşülmesi meselesi oldu. Sanayiciler, borsaların **ticaret** odalarından **ayrı** mütalâa edilemeyeceğini, zira haddizatında Borsanın ticari bir teşekkül olduğunu ileri sürmektedirler. Buna göre, Odalar Birliği yönetim **kurulu 14** kişiden ibaretse, bunun 7 si sanayicilerden, geri kalan 7'si ise Ticaret Odası ve Borsa mensupları arasından seçilmelidir.

Öte yandan, gerek Ticaret Odalarının, gerekse Sanayi Odalarının kuruluşu, şimdiye kadar Ticaret Bakanlığının izni ile kaabil olabilmekteydi. Sanayiciler müşterek toplantılarında. . Sanayi Odalarının kuruluş müsaadesinin Sanayi Bakanlığınca verilmesini istemişlerdir.

Velhasıl Sanayi Odaları, kuruluş ve fonksiyonları itibariyla Ticaret Odaları seviyesine gelmek istemektedirler. Bu istek, sadece bir arzunun veya kaprisin ifadesi olayıp, ihtiyaçlardan doğduğu içindir ki üzerinde durulması gereken bir mahiyet arzetmektedir.

Gelelim yazımızın başında belirttiğimiz zaman içinde ilerlemenin nasıl farkına varıllamadığı meselesine..

1880 yılında, yani bundan 84 yıl önce kurulmuş olan Cemiyet-i Ticariye - şimdiki Ticaret Odası - sanayi ile hiç bir ilgisi olmayan bir teşekküldü. Aradan geçen yıllar içinde, hangi yılda Ticaret Odasının "Ticaret ve Sanayi Odası" ismini aldığını bilmiyoruz. Fakat 1952 de yani bundan 12 yıl önce-sanayiciler, kanunun verdiği yetkiye dayanarak bir Sanayi Odası kurmaya kalktıkları zaman bayağı kıyamet koptu. Kimisi "kuramazlar" dedi, kimisi "yaşatamazlar" dedi.

Haddizatında, bunu söyleyenler o zaman için pek haksız da sayılmazlardı. İstanbulda mevcut 400-500 sanayicinin -aslında 500 sanayi müessesesi deyince akla bugünkü kombine tesisler gelmemelidir- vereceği aidatla değil oda idare etmek, kirayı verebilmek bile bir meseleydi.

Aradan 12 yıl geçti. 500 tesis 2400 olda. 200 milyon lira Sermaye 2.3 milyarı bulda. 15 bin işçi ise bugün 98 bine vardı.

İşte bu durumda, bundan 12 yıl önce, "müstakil Sanayi Odası kuramaz" denilen memleket sanayii, bugün Odalar Birliğinde tüccarla eşit seviyede olduğuna iddia ederek eşit haklar istiyecek duruma gelmiştir.

Sanayicilerin bu isteklerinde haklı olup olmadıkları, taleplerinin kabul edilerek 5590 sayılı kanonun tadilinde nazarı dikkate alınıp alınmıyacağı ayrı konulardır.

Bizim asıl belirtmek istediğimiz 10-12 sene içinde memleket sanayiinin hiç farkına varmadan ne kadar geliştiğidir.

Doğu-Batı

Gerilen sinirler

Evvelki haftanın ortalarında, Batı Almanyadaki Wiesbaden hava üssünden Kalkan bir T-39 tipi amerikan jet talim uçağının pilotu Yarbay Gerald Hannaford yanlışlıkla Doğu Almanya üzerine girdiği zaman, hiç şüphesiz, kısa bir süre sonra iki Sovyet uçağı taralından yakalanıp düşürüleceğini ve böylece Doğu ile Batı arasında yeni bir anlaşmazlık çıkacağını aklından bile geçirmiyordu. Önündeki âletlere göre kendisine verilen Frankfurt-Wiesbaden rotasında gidiyordu ve durumdan kuşkulanmak için hiçbir sebep yoktu. Bu bakımdan iki yanında birer MIG-21 Sovyet uçağı belirince, bunların da nereden çıktıklarını düşünüp şaşırdı. Oysa aynı sırada Wiesbaden'deki radarlar amerikan uçağının yanlışlıkla Doğu Almanya üzerine girdiğini gösteriyordu. Buradaki amerikan görevlileri Hannaford'u geri çevirmek için hemen iki jet havalandırdılarsa da artık çok geçti. Bu uçaklar Doğu Almanya sınırına ulaştıkları zaman, Sovyet MIG'leri, verdikleri iniş emrini dinlemeyen amerikan talim uçağım çoktan düşürmüş bulunuyorlardı.

Uçuş araçlarının bozukluğu yüzünden yolunu şaşıran T-39 talim uçağının Sovyetler tarafından düşürülmesi Batılılar arasında çok olumsuz tepkiler uyandırdı. Bir kere, uçak olağan bir talim uçağıydı, Doğu Almanyaya geçip hiçbir keşif, ya da zarar verme görevi yapamazdı. Bundan başka, bütün T-39 tipi talim uçakları gibi, silahsızdı. Böyle olduğu halde bu uçağı düşürmek, Doğu ile Batı arasında şu günlerde esen yumuşak havayı torpillemekten başka birşeye yarayamazdı. Sovyetler ise, kendilerini savunmak için, amerikan uçağının verilen işaretlere aldırış etmediğini, geri döneceğine, ya da yere ineceğine Doğuya doğru yola devam ettiğini ileri sürüyorlardı.

Bereket versin ki, her iki blok da şu sırada her ne pahasına olursa olsun yumuşama peşinde olduğu için, başka zamanlarda büyük anlaşmazlıklar yaratacak türden görünen bu olay şimdiye kadar hiçbir önemli çatışmaya yol açmış değildir. Tam tersine, Cenevrede silâhsızlanma görüşmeleri sırasında, taraflar bu olayın görüşmelere bir zarar vermemesi için son derece dikkatli davranmışlardır.

Uzak bir hayâl

Cenevredeki 18 üyeli silâhsızlanma komisyonu, bugünlerde, Başkan Johnson'ın nükleer silâh taşıtlarının dondurulması ile ilgili olarak yaptığı teklifleri görüşmektedir. Konferanstaki Amerikan temsilcisi William Foster'e göre, Amerika nükleer silâh taşıtlarının, yani füzelerin sayısının dondurulmasını başlıca üç sebepten savunmaktadır. Bir kere, bugün uzun menzilli füzeler tahrip kuvveti en tuzla olan silâhlardır, İkinci olarak, bunların kontrolu, Sovyetlerin savunduğu tam ve genel bir silâhsızlanmanın kontrolünden daha kolaydır. Nihayet, bu taşıtlar, devletlere diğer silâhlardan daha pahalıya malolmakta, savunma bütçelerine ağır yükler yüklemektedir.

Amerikan delegesinin açıkladığına göre, nükleer silâh taşıtları sayısının dondurulmasının başlıca iki amacı vardır. Bunların biri miktar, diğeri de nitelik yönündendir. Miktar yönünden amaç, Batı ile Doğunun elinde bulunan füze sayılarının eşit tutulmasıdır. Nitelik yönünden amaç da, yeni tip füzelerin yapılmasını önlemektir.

L. Johnson
Cıhar attım şeş geldi

Bu tedbir kabul edilirse, daha modern ve daha çok sayıda stratejik silâhların yapımı durdurulabilir. Diğer yandan, bu dondurulma füze-savar füzeleri de içine almalıdır. Sovyetlerin bütün stratejik uçakların imhasını öngören bir teklifine karşılık olarak, Amerikan temsilcisi bu dondurmanın stratejik uçaklara teşmil edilebileceğini de söylemiştir.

Amerikan temsilcisine göre, eğer nükleer silâh taşıyan araçların sayısı dondurulursa, bu silâhlanma yarışma önemli bir set çekerek bütün dünyada güven duygusu yaratacak ve uluslararası gerginliğin giderilmesine yardım edecektir.

Amerikan temsilcisi William Foster'in yaptğı bu teklifler heyetlerin çoğunluğu tarafından ilgiyle karşılanmış bulunmaktadır. Sovyet temsilcisi Çarapkin bu konuda herhangi bir demeç vermeye yanaşmamış, fakat Sovyet heyetinin bir sözcüsü hükümetinin Amerikan teklifini yapıcı ve tarafsız bir şekilde inceleyeceğini söylemiştir. Bununla beraber, Sovyet hükümetinin Batınlar karşısında en üstün kozunu teşkil eden uzun menzilli füzelerle füze-savar füzelerde kendini sınırlayacak bir formülü kolaylıkla kabul etmesi beklenemez. Bunun karşısında, hiç şüphesiz, önemli bazı tavizler koparmaya çalışacaktır. Bu tavizler de, meselâ. Amerikanın kesin bir şekilde daha üstün olduğu stratejik bombardıman uçakları ve Polaris tipi füze atan atom denizaltıları konularında olabilir. Fakat bu karşı teklifler ileri sürülünce de Amerikanın itirazı yükselecektir.

Kısaca, varlığı söylenen bütün iyiniyetlere rağmen silâhsızlanma yolunda bir anlaşmaya varmak bugün de hâlâ uzak bir hayâl gibi görünmektedir.

A. B. D.

Kesilen sular

Geride bıraktığımız hafta içinde Birleşik Amerikanın başına yeni dertler yükleyen bir başka olay da, Kübanın sakallı lideri Castro'nun Guantanamo üssünün suyunu kesmesi oldu. Bilindiği gibi, Küba topraklan üzerinde bulunan bu askerî üs. Castro ile Washington'un arası açıldıktan sonra her iki devlet için de devamlı bir başağrısı olmuş, fakat amerikalılar, Kübanın bütün tazyiklerine rağ-

men, burayı bırakmaya istekli görünmemişlerdi. Castro. şimdi bu üsse verilen akarsuyu kesmekle, Amerikaya yeni bir baskı daha yapıyordu.

işin aslına bakılırsa, bu sefer sakallı liderin elinde böyle bir baskıyı haklı gösterecek iyi bir silâh vardı. Geçen hafta, Florida kıyı koruyucuları amerikan kıyılarında balık avlayan 36 kübalı balıkçıyı, amerikan kara sularım ihlâl ettikleri gerekçesiyle yakalamış, gemilerine de el koymuşlardı. Fakat Castro bu balıkçılarını yakalandıkları sırada amerikan kara sularında olmadığını ileri sürerek serbest bırakılmalarını istiyordu. Bu balıkçılar serbest bırakılıncaya kadar da, Guantanamo deniz üssünün akarsuyu kesilecekti.

Üssün akarsuyunun kesilmesi, burada yaşayan aşağı yukarı 10 bin kadar amerikan askerî personelinin ve ailelerinin durumunda beklenildiği kadar büyük güçlükler yaratmadı. Bir kere, üssün kendi su depoları vardı ve burada toplanan sular üsde yaşayanlara yetecek kadar çoktu. Sonra Amerika gibi büyük bir devlet için üsse sarnıç gemileriyle su taşımak işten bile değildi. Nihayet, gerekirse su. Delil saatlerde verilmek suretiyle sarfiyat da azaltılabilirdi. Fakat Castro'nun hareketi amerikalılarda temizlik endişelerinden çok, gururlarını yaraladığı için büyük tepkiler yarattı.

Küba ile çıkan her meselede olduğu gibi, Guantanamo deniz üssünün suyunun kesilmesi de, Amerikadaki bazı hassas politikacıların ortaya yeniden abluka sözlerini çıkarmalarına yol açtı. Florida'nın Demokrat Senatörü George A. Smathers ile New

F. Castro
Bir sakallı adam

York'un Cumhuriyetçi Senatörü Kenneth B. Keâting, hükümetin Kübaya karşı derhal bir abluka uygulamasını istediler. Fakat pire için yorgan yakmaya niyetli görünmeyen Johnson idaresi, bu kadar ileri gitmeyerek, Havana'yı sert bir şekilde protesto etmekle yetindi ve karşı tedbir olarak, üsde çalışan Küba vatandaşlarının sayısını azaltmayı kararlaştırdı.

Kolayca anlaşılacağı gibi bu anlaşmazlık Küba ile Birleşik Devletler arasında çıkan ne ilk anlaşmazlıktır, ne de sonuncusu olacaktır. Castro rejimi Küba adasında sürüp gittikçe, iki devlet arasında hergün yeni yeni çatışmalar çıkacaktır. Amerikayı en çok kızdıran, Castro'nun Kilbadaki varlığı değil, bu adadan bütün Latin Amerika devletlerine uzanarak orada da amerikan aleyhtarı kışkırtmalarda bulunması ve orada yerleşmiş düzenleri devirmek için devamlı çalışmalar yapmasıdır. Kübayı en çok kızdıran şey de. Amerikanın özellikle Florida'da Kübadan kaçan mültecileri barındıran geniş kamplar kurması ve bu kamplarda bütün eli silah tutabilecek gibi olanları bir gün Castro rejimini onlara yıktırmak amacıyla eğitmesidir. İki devlet bu karşılıklı tahriklerde devam edip gittikçe, Birleşik Amerika ile Küba arasındaki bağıntıların düzelmesi hayâl bile edilemez.

Kaybolan birlik

Küba ile Birleşik Devletler arasındaki dizi halindeki geçimsizliklerin yalnız biri olan son olayın ortaya çıkardığı en önemli mesele. Batılılar arasında Kübaya karşı bir tutum birliği kurulup kurulamayacağı meselesidir. Bilindiği gibi. Batılılar arasında artık yavaş yavaş tarihe «karışmak ü zere olan birlik, Küba konusunda da adamakıllı zayıflamış bulunuyor. Zaten Amerikayı en çok kızdırıp endişeye düşüren de budur. Amerika Castro'yu yola getirebilmek için ona karşı iktisadî boykot uygulamayı en etkili çare olarak görüyordu. Gerçekten bu boykota bütün büyük devletler uyduğu sürece bu çare etkili de olmuştur. Fakat son günlerde Amerikanın Batılı dostları, özellikle İngiltere ve Fransa. Küba ile önemli ticaret bağıntıları kurmak peşinde koşmaktadırlar. Amerikanın yaptığı bütün teşebbüslere rağmen ne Londra, ne de Paris, Havana ile yaptıkları bazı ticari anlaşmaları bozmaya istekli görünmüyorlar

Guantanamo deniz üssünün sularının kesilmesiyle patlak veren yeni anlaşmazlık üzerine, Birleşik Amerika Batılı dostlarım Castro hükümeti karşısındaki tutumlarını bir kere daha gözden geçirmeye çağırmıştır. Fakat bu çağrının olumlu bir sonuç vereceğini düşünmek aşırı bir iyimserlik olur. Bloklar arasındaki gerginliğin çözülmeye yüztuttuğu günlerden başlayarak, blok içi bağıntılar da önemli bir şekilde sarsılmış bulunuyor. Hele General De Gaulle. Kıbrıs meselesi de dahil. Batılılar için bütün ortak meselelerde kendi başına bir tavır takınmayı artık "sanat-ı mûtade" ittihaz etmiştir.

Tüli'den haberler

İnsanların horlayıp horlamadıklarını herkes bilmez ama, Kasım Gülekin bu hususiyetini artık Ankarada Pek çok kimse biliyor. Meselâ Adalet Bakanı Sedat Çumralı ve eşi, meselâ Devlet Bakanı Malik Yolaç ve eşi, meselâ Başbakan Yardımcısı Kemal Satır ve eşi.. Yani, geçenlerde Başkente gelen fransız trupu tarafından verilen temsillerin ilk akşamında Kasım Güleğin oturduğu yerin civarına düşen hemen hemen herkes. Entellektüel sabık Genel Sekreter - ve sabık C.H.P. li - öyle bir horladı, öyle bir horladı ki bütün etraf rahatsız oldu ve Sedat Çumralının Kasım Güleği dürtmekten hali kalmadı.

Geçen hafta Çarşamba sabahı, Sanat severler Kulübünde Türkiye Köy Öğretmenleriyle Haberleşme ve Yardımlaşma Derneğinin aylık toplantısı yapıldı. Toplantıya, derneğin İstanbuldan gelen Genel Başkanı Berin Murathanoğlu da katıldı. Murathonoğlu yaptığı gayet özlü konuşmada, Derneğin kuruluşu, gayesi ve şimdiye kadar yaptığı işleri tatmin edici şekilde anlattı.

Murathanoğlunun izahından anladığımıza göre, Dernek, yedek subayların köylere öğretmen olarak gitme kararından sonra kurulmuş ve bunlara yardım amacı ile çalışmaya başlamış, sonra daha şümullendirilmiş ve bütün köylere yardım kampanyasına girişilmiştir. Dernek öğretmenle hâmiyi karşıkarşıya bırakmakta ve kendisi denetleme görevini yapmaktadır. Derneğe halen, Ankarada 251 kişi ve 127 teşekkül üyedir. Meselâ Et ve Balık Kurumundan 450 kişinin, her ay maaş alırken verdikleri birer lira ile 6 köye giyim eşyasına da yer vererek iştirak etmektedir. Bu dernekten köy alan askeri birlikler gayet muntazam çalışmaktadırlar. Orta Doğu Teknik Üniversitesi 70 köy almış durumdadır. Almanyadaki öğrenciler 791 D.M. göndermişler, Dernek bunlara dört köy ismi göndermiştir. Şimdi yazışmayı onlar yapmakta, eşyanın ulaştırılması işini ise Dernek sağlamaktadır.

Diyarbakırda Hazro köyünde vaktile bulunmuş bir amerikalı 50 dolar göndererek, bu köye bundan sonra da devamlı yardım yapacağını bildirmiştir. Halen 4560 köy okulu bu kampan yadan istifade eder durumdadır. Dernek, bu hafta içinde Resmi Gazetede yayınlanan kararnameye göre kamu yararına, çalışan dernek olarak kabul edilmiştir.

Başkan Berin Murathanoğlunun konuşmasından sonra toplantıya katılan köy öğretmeni Selim Sırrı Bilgin - Geredeye bağlı Yeniçağın Saray köyü- Derneğe şükranlarını bildirdi ve başarılar diledi.

Sergi — İmar ve İskân Bakanlığı salonlarında yeni bir sergi rağbette. Türk-Macar Kültür Münasebetleri sergisi büyük ilgiye sebep oldu. Tarih boyunca Türk-Macar bağlarını güzel bîr şekilde belirten serginin açılışında Macar Büyük Elçisi ile salonlarını bu sergiye tahsis eden İmar ve İskân Bakanı Delâlettin Uzer sohbet ediyorlar.

Gecen hafta cuma gecesi gene bu Türkiye Köy Öğretmenleriyle Haberleşme ve Yardımlaşma Derneği yararına aynı lokalde, Prag Operası baş tenoru misafir sanatçı Vilem Prilyl, Devlet Operası sanatçılarından Müfide Özgüç, Remziye Alper, Güler Keskinkaya ve Rıfkı Argon tarafından, piyanist Giulio Lorandi eşliğinde bir şan konseri verildi. Pek kalabalık olan konser geç vakitlere kadar devam etti ve sanatkârlar dakikalarca alkışlandılar. Konserde bulunanlar arasında Prof. Dr. Muharrem Köksal ve eşi Efza Koksal, Tıp Fakültesi Kütüphane Müdürü Beria Akbal, Dr. Hayati Sevgen. Dr. Paruğ Erdilek ve eşi Sevinç Erdilek ve misafir çek orkestra şefi vardı.

Yine geçen hafta cuma günü Ankara Palasta, çay saatinde, Faizenin aylık defilesi yapıldı. Epeyce kalabalık olan defilede birkaç güzel manto.

birkaç gündelik elbise ve sonra daha ağır kıyafetler teşhir edildi. Mankenler Tülin Tezgören ve Deniz Adanılı idi. Tülin her zamanki gibi çok zarif ve sevimli idi. Deniz gülmenin ve hareketli olmanın dozunu birazcık kaçırdı, Bu arada, Sevim Babana da bir tavsiyede bulunmak yerinde olacaktır. Sevim Baban mikrofona epeyce alışmış görünüyordu ama, devamlı müşterilerine reklâm yapar gibi, durmadan elbiselerin büyük kısmını alan hanımın ismini tekrar ediyordu Halbuki, bu hanımın halen hangi şehirde, hangi otelde kaldığını ilâna hiç de lüzum yoktu. Nitekim, bu arada başka bir müşterisinin ismini de iki defa söyleyince, hanım müşterinin, "sus, söyleme" diye işaret ettiği gözlerden kaçmadı!

Elbiselerin çoğunun hakikaten değerinden ucuz olduğu nazarı dikkati çekiyordu. Meselâ Deniz Adanalının giydiği, arkası çift etekli turuncu çok güzel bir manto 500 liraydı. Ayrıca, siyah bütün verev, arkası dökün-tülü elbise sadece 550 lira idi ki, haskikaten çok ucuzdu. Buna mukabil, sadece 1449 lira 95 kuruş olan elbisenin 1450 lira gibi pahalı bir fiyata olmayışına memnun oluyor insan!

Defilenin misafirleri arasında, Bakan Muammer Ertenin eşi Feride Erten siyah bir elbise giymişti. Güzel bir etolü ve sallantılı taşlı küpeleri ile göze çarpıyordu. Kendisi öğretmenmiş. Hüdai Oralın eşi de siyah elbisesi üzerine beyaz, modern bir şapka giymişti. Leylâ. Çelikbaşa kırmızı-siyah karolu takımı çok yakışmıştı. Zaten bu güzel hanıma, ne giyse yakışıyor!..

Defilede seyirciler arasında en çok resmi çekilen, Ercan Saracoğlunun eşi Nursel Saraçoğlu oldu. Bu minyon sarışını herhalde totolar da çok fotojenik bulmuş olacaklar ki, hep onun resmini çekiyorlardı. Nurselin, her zaman beraber gördüğümüz arkadaştan Tülay ve Ergül bu defa epeyce uzak bir masada kalmışlardı. Kendisi bu defa röntgen mütehassısı Erdoğan Işıkmanın çok tatlı ve sevimli eşi Gürsel Işıkmanla beraberdi. Bayan Işıkmanın üzerinde çok zarif bir siyah manto vardı! Buklet kumaştan, yasası ve cepleci satenden iyi dikilmiş mantoyu herhalde, çok yakında döndüğü Pariste yaptırmış olacak.

Geçen hafta Çarşamba akşamı Büyük Tiyatro salonlarında, misafir fransız trupunun ilk eseri olan, Marivaux'nun "La Double İnconstance" mın galası yapıldı. Gala çok kalabalıktı ve çok muhteşem oldu. Her şeyden evvel, çoktan beri özlediğimiz ve her fırsatta yazdığımız gibi, kıyafetlere âzami itina edilmişti. Erkeklerin hepsi smokinli ve şıktılar. Hanımlar da, sahnedekilerle yarışırcasına şık ve güzeldiler. Saat 10.30a kadar şiirler okuyan fransız sanatçılar ondan sonra piyese geçtiler ve vakit oldukça geciktiği için aralıksız olarak oynadılar. Galada bulunanlar arasında emekli General İzzet Aksalur ve eşi Mehveş Aksalur, yüksek mühendis Kerim Berki ve eşi Nermin Berki, kızları Leylâ Berki, beyaz kürk mantosu ile pek şık olan Fransız Büyük Elçisinin eşi, Kemal Satır ve eşi, Orhan Öztrak ve eşi, hâlâ pek süslü olan Esma Nayman ve muhtelif elçilikler erkânı ile hariciyecilerimiz vardı.

Moda

Sıra erkeklerde

Bahara doğru giderken, erkekler için de birkaç pratik kıyafet düşünmek ve şimdiden hazırlığını yapmak şarttır. Yeni bir kostüm dikinmeden de bir erkek, bir-iki gömlek ,bir pantolon ve bir sveterle gardrobunu yenileyebilir.

Gardrobu zenginleştirecek ve aynı zamanda ev kadınının işini kolaylaştıracak şey, en başta, ütü istemiyen, fakat çok iyi cinsten bir naylon beyaz, klâsik gömlektir. Bu gömlekler bir saat içinde kurur, her kıyafeti gençleştirir. Bakımı da, duruşu da kolaylık ve şıklık bakımından caziptir. Fakat beyaz bir klasik gömlek yanında onun kadar elzem olanı da kareli bir spor gömlektir. Bunu koyu renklerden seçmek daha pratik olacak, böyle bir yün gömlek ceket üstünden veya içinden, kapalı veya açık yakalı olarak kullanılabilecektir.

Düz bir yuvarlak yakalı, uzun kollu sveter hem klâsik gömlekle, hem de şık bir eşarpla beraber kullanılabilir. Spor olarak giyildiği zaman emprime bir fular eşarp gerçekten çok şık duracaktır. Sveter için tercih edilen pratik renkler siyah, lâcivert, devetüyü rengidir.

Özellikle gençler için, bu mevsim blucin gibi dikilmiş çizgili kadife pantalonlar çok modadır. Bunlar önden ve arkadan ceplidir. Daha yaşlılar için normal bir çizgili kadife pantalon aynı işi görecek ve erkekleri, giye giye bıktıkları klâsik gri flanel pantalondan kurtaracaktır. Çizgili kadife pantalonlar için tercih edilen renkler siyah, bronz rengi ve toprak rengidir. Düz pantalonla giyilmek üzere gene çizgili kadifelerden spor ceketler Ve astarsız, hafif, kumaş ceketler bu bahar gardrobunu tamamlıyacaktır.

Bu yılın erkek kıyafetleri
Model: 1964

Konferanslar

Aşırı bağımlılık

Kış mevsiminde başkent bir konferanslar şehri olmakta ve konferanslar âdeta sanat gösterileri kadar ilgi toplamaktadır. Özellikle çocuk eğitimi ve ruh sağlığı konusundaki konferanslar ,son aylar içinde başkenti sarmış bulunmaktadır.

Geride bıraktığımız hafta içinde, Salı günü, Ankara Koleji Okul - Aile Birliğinin Türkiye Ruh Sağlığını Koruma Derneği ile müştereken hazırladıkları konferans da bunlardan bir tanesi idi. Ankara Kolejinin sıcacık, şirin konferans salonu, çok erken saatlerde tıklım tıklım dolmuştu. Hacettepe Tıp Fakültesi Dekanı Psikiyatr Prof. Dr. Doğan Karan, Türkiye Ruh Sağlığını Koruma Derneğinin bu yıl ortaya attığı filmli konferanslar serisinden ikincisini veriyordu. Konu, "Aşırı Bağımlılık" tı. Anne ve babalar, konferansı büyük bir ilgi ve kalp çarpıntısı ile izlediler. Çocuğa bağlılık ile ona aşırı bağımlılık aşılamak arasındaki hudut, bir anne ve baba için gerçekten meseleydi ama, . artık annelik ve babalık mektebi diye birşey vardı ve konferansa gelenler, bu mektepten diploma almaya azmetmiş görünüyorlardı.

Bir filmin öğrettikleri

Prof. Doğan Karan, ilk önce, aşırı bağımlılıktan tıbbın ne anladığını anlattı. Profesöre göre, insanların birbirlerine, muhakkak surette faydalı veya zararlı tesirleri vardır. Hiçbir kimse bu tesirlerden mutlak surette kendini kurtaramaz. Zaten hiçbir bağımlılığı olmıyan, kendisini her türlü etkiden kurtarmış olan kimse, yani tıbbi terimle, insanlardan tecrit i olma durumu - "isolation" - ruhi sahaya tesir etmekte, kişinin sağlık durumunu zedelemektedir. Karşılıklı bağımlılık bir kimsenin aleyhine gelişmedikçe, normal hudutlar içinde demektir. Zararlı tesirin tarifi ise, şu şekilde anlatılabilinir: Kişilerle münasebetler muayyen bir çevrede kalmayıp, hayatın diğer safhalarına da geçiyorsa, bağımlılık had devreyi bulmuştur, kurtulmak için tedbir düşünmek gerekir.

Bu filmde genç ve yakışıklı; bir erkek, sabah kalkınca bir türlü işine gidememekte, mühim bir randevusu olduğu hâlde, hastalık bahane ederek, randevusunu iptal etmekte, bunun iptalini bile eşine yaptırmak istemektedir. Doktora giderken giyeceği kıravatı bile eşine seçtirmekte, nihayet, doktora gidince de hastalığının bedenî değil ruhî olduğu meydana çıkmaktadır. Çocukluğunda babası kendisine daima güvensizlik, annesi ise

yemeğini ağzına verecek kadar aşın bir bağımlılık aşılamıştır. Çocuk iş randevusuna gitmekten çekindiği, hiçbir zaman müstakil hareket edemediği için ,o sabah kendi kendisini hasta telâkki etmiş ve yarı şuurlu, yarı şuursuz şekilde işe gideceğine, doktora gitmeyi, doktordan çıkınca da annesinin evine uğrayıp çocuklukta olduğu gibi ona sığınmayı tercih etmiştir.

Zaten evlendiği kadın da ablasının arkadaşıdır ve bir büyüğe sığınmak ihtiyacı ile onunla evlenmiştir..

Filme göre, doktor, çocuğun güvensizlik hislerinin nerelerden geldiğini çözünce, çocuk aşırı bağımlılık itiyadından kurtulmakta ve yeni bir iş randevusuna inançla gitmekte, işi alıp, zevkle çalışmaya, daha olumlu, dana verimli olmaya başlamaktadır.

Film bittikten sonra, Prof. Doğan Karan soru yağmuruna tutuldu. İlkokul müdiresi Fikriye Okyay bir ara, anne ve babaların, çocuklarının çantalarını sınıfa kadar taşıdıklarından şikâyet etti. Bir baba, anlatılanları düşünceli düşünceli dinliyordu, sonunda söz aldı ve:

"- Efendim, çanta çok ağırsa,." gibi bir mazerette bulundu.

Dinleyiciler gülüşmeye başladılar, **Bir** suçlu böylece yakalanmıştır!..

Belediyelerimiz

Sosyal, ekonomik, kültürel, birçok büyük dâvaları halletmek, bu davalara ışık tutmak amacıyla sık sık konferanslar, seminerler tertiplenir, şûra-, lar toplanır, etüdler yapılır, hatta kucaklar dolusu' para harcanarak yabancı uzmanlar davet edilir, bu dâvalarla ilgili uzman raporları hazırlanarak bunlar kitap halinde, ilgili makamlara sunulur. İnsan zanneder ki asıl iş, yani dertleri halledecek tedbirlerin uygulanması bundan sonra başlıyacaktır. Halbuki raporların ilgili makamlara sunulması ile iş bitmiş, herşey eski haline dönmüş demektir. Raporların âkibeti, daima rafa kaldırılmak ve orada, tozlara terkedilmiş bir vaziyette beklemektir. Ben bu raporları hep, dertleri teşhis etmiş, bunalmış, sonra bunlara çare bulmak hayaline kapılmış inançlı canlılara benzetirim. O raflarda kim bilir ne çok ıstırap çekerler!..

Gerçi uzman raporlarının derhal kanunlaşmasını beklemek elbette ki mümkün değildir ama, hiç olmazsa bu konularla ilgili yeni kanun tasarıları, talimatnameler hazırlanırken, yeni kararlara gidilirken bu raporların gözden geçirilip, dikkate alınmasında fayda vardır. Böylece çalışma ve araştırma mahsulü fikirler indi, duygusal, gelişigüzel fikirlerin yerini alacak, gerçekçi görüş, fanteziye dayanan hayâlleri durduracaktır. Tartışması yapılmış, eskimiş ve belki de uygulanarak terkedilmiş teklifler tekrar tekrar ortaya sürülemiyecektir.

Elimde şu anda bir rapor var: 1951 yılında Ankara Belediyesi İdaresi hakkında Howard Roberts tarafından hazırlanmış bir rapor. Bu raporun, başındaki önsözden' anlaşıldığına göre, Sir Howard Roberts, Büyük Britanya Şehir Plânlama Enstitüsü eski başkanı ve meclis üyesi olmaktan başka, buna benzer altı sıfatı haizdir ve Ankara Belediyesinin mekanizmasını etüd etmek üzere iki ay süreyle memleketimizde misafir edilmiş, bu 'süre içinde Belediyenin icra organları ve Belediye Meclisi ile, müdüriyetlerde sıkı bir çalışma yapmıştır. Ne yazık- ki, aradan bunca yıl geçmiş, mevzuat birkaç kere gözden geçirilmiş, fakat bugünkü dertler aynen bugüne kadar sürüp gelmiş, biçare rapor ise, her rapor gibi, kaderine terkedilmiştir!..

Bugün, Belediyemiz yetkililerinin bildirdiklerine, güre, Ankarada şehir için yapılan bütün resmî işlerin yüzde 81,034 ü Belediye tarafından yapılmakta, devlete, görüldüğü gibi, pek az iş düşmektedir. Şu halde halkla, her an karşı karşıya olan Belediyedir. Halkın Belediyeden beklediği ödevlerin haddi hesabı yoktur. Temizlik ve sağlık işleri, şehrin tanzimi, güzelliği, yapı işleri, gıdaların her bakımdan kontrolü, birçok sosyal işler, ruhsatlar, küşatlar, birçok ticari işler, nizam ve intizam, asayiş, çöp kutusunun yerinde bulunmasından, sokakların, caddelerin açılmasına, yatırımlar yapılmasına, eğlence yerlerinin kontrolüne kadar herşey Belediyenin ödevleri içinde iken, Belediyenin yetkileri mevzuatla kısıtlanmış ve kanun, onu, âdeta iş yapmaktan menedercesine, elini kolunu bağlamıştır.. Halk tarafından seçilerek gelen, halka birçok vaadlerde bulunan.Belediye Meclisleri ise, kanunun bir yandan sözle kendilerine tanıdığı çok, geniş yetkiler yanında, bir yandan mevzuat ve önüne hazır gelen iş programaları ile ancak tasdik veya 'itiraz hakkına sahip bir kuvveti haline getirilmiştir. Zaten Belediye Meclisinin tahdit edilmiş olan toplantıları - Belediye Meclisleri yılda üç defa, Ekim, Şubat ve Haziran aylarında toplanırlar- -üyelerin şehir dertlerine yeteri kadar çare aramalarını önlemektedir.

Rapordaki, teklife göre Belediye Meclisleri, bütçe müzakereleri hariç, hiç olmazsa ayda bir gün toplanmalıdırlar. Ayrıca rapor. Meclisin komiteler sistemi ile çalışmasını ve Belediye işlerinin her bir kısmının, geniş yetkilere sahip olan bu komitelerin murakabesi altına verilmesini istemektedir. Ancak bu takdirdedir ki, seçilmiş üyeler tayin edilmiş memurlara nazaran daha yetkili olabileceklerdir.

Demokratik sistemlerde belediyelerin önemli bir rol oynadıkları bir gerçektir. Belediyelere yüklenen işler de dikkat nazarına alınırsa, bu konuda konun, nizamname ve talimatnamelerde yapılması gereken değişiklikler de kendiliğinden meydana çıkar. Yeni çıkacak olan Belediye kanununun rafa kaldırılmış raporlardan faydalanması herhalde isabetli olacaktır.

Jale CANDAN

TİYATRO

Ankara

Erdinç Dinçerin başarısı

Geçen hafta başkentte -Yeni Sahnede - ilk pandomim - Sözsüz Tiyatro- resitalini vermiş olan, büyük fransız mime'i Marcel Marceau'nun öğrencisi Erdinç Dinçer büyük bir başarı kazandı.

Genç sanatçı iki bölümde 14 konuyu temsil etti, iki saat süreyle tek başına seyircilerin ilgisini uyanık tutmayı, özellikle oynadığı konuları her bakımdan onlara "duyurmayı" ve "anlatmayı" başardı.

Erdinç Dinçerin gösterileri, başta Milli Eğitim Bakanı, Fransız Büyük Elçisi, Devlet Tiyatrosu ve Dış Münasebetler Genel Müdürleri, Konservatuvar Müdürü olmak üzere, sanat, kültür ve tiyatro çevrelerinin en yetkili kişileri tarafından ilgiyle takibedildi, özellikle "Ressam", "Mahkeme" ve "Ressamla Modeli" konulu parçalar "çok beğenildi. Bu parçaları çok zarif bir şekilde takdim eden Devlet Konvatuvarı Bale Bölümünün küçük öğrencisi ise dikkati çekti.

Aynı programı Ankara Maarif Koleji öğrencileriyle öğretmenlerine iki defa tekrarlayan Erdinç Dinçer, Haldun Dormen Tiyatrosunun daveti üzerine. 13 Şubatta İstanbulda da bir resital yerdi, orada da geniş bir ilgiyle karşılandı.

İlk pandomima sanatçımıza Pariste, hocası Marcel Marceau'nun yanında, yüksek ihtisas kurslarını takibedebilmesi için gerekli bursun Millî Egitim Bakanlığı tarafından sağlanacağı ümid edilmektedir. Böylelikle yakın bir gelecekte, Bale topluluğumuz kadar Konservatuvar Bale Bölümü de kendisinden çok faydalanabileceği bir pandomim sanatçısına ve hocasına kavuşmuş olacaktır.

Fransız topluluğu gitti

Geçen hafta başkente gelmiş olan Jean Huberty resini turnesi sanatçıları, repertuvarlarındaki beş oyunu birer defa temsil ettikten sonra, Ankaradan ayrıldılar ve aynı oyunları ikişer üçer defa oynamak üzere İstanbula gittiler.

Misafir sanatçıların İstanbul temsilleri Şehir Tiyatrosunun Komedi bölümünde (Yeni Tiyatroda) 9-16 Şubat tarihleri arasında verilmiş olacaktır.

Fransız sanatçılarının verdikleri temsiller Ankarada, genel olarak; büyük bir etki uyandırmadı, hattâ, hâyâl kırıklığına yol açtı.

Oyun : "Mavi Devriye", eski adıyla "Şarkının Sonu" İngilizce aslı: "The Long and Short and the **Tali"** (Oyun, 2 bölüm).
Yazan : Willis Hall.
Çeviren : Orhan Azizoğlu.
Tiyatro Meydan Sahnesi.

Sahneye **koyan ve dekor** : , Çetin Köroglu
Işık ve **efekt** : Mehdi Turgut.

Konu : İkinci Dünya Savaşında, Malaya'da, bir çavuşun komutasında, Japon kuvvetlerinin hareketlerini gözetleyip karargâha bildirmeğe çıkmış ve bir orman içinde, terkedilmiş bir kulübede, o bölgeye birdenbire **sızan** düşman kuvvetlerinin ortasında sarılı kalmış yedi kişilik bir keşif kolundan - "Mavi Devriye" den - er Bamforth'un söylediği hazin bir şarkıdır ve sonu... ölümle bitmektedir,

Oynayanlar : Çetin Köroğlu (Başçavuş Mitchım), Cengiz Asnal **(Çavuş** Johnstone), Teoman Özer (Onbaşı Macleish), Kartal Tibet (Er Bamforth), Savaş İncer (Er Evans), Erkan Yücel (Er Smith), İlhan Aknar (Telsizci Whitaker), Oben Güney (Japon).

Beğendiğim : Beş yıl önce İstanbulda, Karaca Tiyatroda, kuvvetli , **bir** kadro - Müşfik Kenter, Sadri Alışık, Kâmran Yüce, Cahit Irgat, Genco Erkal, Şükran Güngör, Zihni Rona, Turgut Boralı - ile oynanmışı olan ve bütün vakası bir kulübede geçen bu oyuna Meydan Sahnesinin **çok** elverişli "küçüklüğü" içinde bütün "gerginliğini" vermeği başaran Çetin Köroğlunun sahne düzeni ve havalı dekoru. Önemli rollerden Başçavuş'ta gene Çetin Köroğlunun, Er Bamforthda Kartal Tibetin, Çavuş Johnstone' da Cengiz Asnalın, Onbaşı Macleish'da da Teoman Özerin dinamik ve ifadeli oyunları.

Beğenemediğim : Telsizci Witaker ile esir Japon eri gibi - vaktiyle Kâmran Yüce ile Zîhni Ronaya rollerini ön plâna geçiren nefis kompozisyonlar yapmak fırsatını vermiş olan - güzel rollerde, sırasıyla, İlhan Aknarla Oben Güneyin silik kalan oyunları. Keşif kolunun içine düştüğü nazik durumla bağdaşamayacak kadar hareketli, hatta gürültülü tartışma, meydan okuma, çatışma ve nihayet kavga sahnelerinde - özellikle Çavuşla Bamforth arasındaki çatışmalarda - rejisörün, en küçük bir dikkatsizliğin, gürültünün kendilerini ele verebileceği gerçeğini unutmuş görünmesi...

Sonuç : Ufak tefek kusurlarına rağmen, bütüniyle, doyurucu bir icra; bir tek kadın rolü olmadığı halde ilgiyle izlenen - en gergin, en heyecanlı durumlarda da kahkahayla gülünebilen - sürükleyici bir **oyun.**

Lûtfİ AY

Meydan Sahnesinde "Mavi Devriye"
Üç öfkeli asker.

Bunun başlıca sebebi, Parisin iki büyük şöhreti -Lise Delamare ve Jacgues Dumesnil - ile Comedie-Française'in eski, yeni bazı tanınmış genç pansiyonerleri turne kadrosunda yer aldıkları halde, misafir topluluğun, ensemble olarak, repertuvarlarındaki oyunları uzun zaman beraber oynamış, bu oyunların gerektirdiği oyun ahengini ve üslûbunu gerçekleştirmiş bir topluluk olmaktan uzak bulunmasıdır. Doğruyu söylemek gerekirse, bu topluluk böyle bir turne için ilk defa yanyana gelmiş, birçoğu oynadıkları rolleri yalnız bu turne için acele ezberleyip, birkaç provadan sonra yola çıkmış sanatçılardan müteşekkildir. İşin en hazin tarafı ise bu oyunların, turne zaruretleriyle, portatif bez dekorlar içinde, sahne trafiğinden öteye gitmeyen rejilerle oynanmış olmasıdır. Bu şartlar altında verilmiş olan temsillerin Devlet Tiyatrosunda - özellikle Büyük Tiyatro sahnesinde - yer 11 ve yabancı çok daha önemli oyunları çok üstün reji ve dekorlarla - bilhassa geçen mevsim sonu Jean Mercure'ün sahneye koyduğu Moliere'in "Don Juan"ında olduğu gibi - görmeğe alışmış olan başkent seyircisini tatmin etmesi zaten beklenemezdi.

Fransız topluluğunun oynadığı oyunlara gelince, bunların da türk seyircisi için ilgi çekici bir tarafı ne yazık ki yoktu. Marivaux'nun komedisi artık yalnız Comedie - Française abonelerinde ve "klâsik matineler" öğrencilerine hitabedecek kadar "naif'tşr. Hele gerçek üslûbu, geleneği içinde oynanmazsa... Andre Roussin ile Marcel Achard'ın komedilerine gelince, bunlar da İstanbul sahnelerinde uzun zaman oynanmış - hem çok iyi oynanmış - bilinen oyunlardır. Geriye Cocteau'nun ve Sacha Guitry'-nin komedileri kalıyor, ama bunlar da hayli eski ve bugünün tiyatrosu için demode olmuş, önemini kaybetmiş oyunlardır.

Fransız dostlarımız şu turne işlerini' bir hale yola koysalar, "bon pour l'Orient" zihniyetinden, derme çatma repertuvarlarla devşirme truplar göndermekten vazgeçseler de bize T.N.P. gibi, Jean-Louis Barraut topluluğu gibi, ya da Fransız Bölge Tiyatroları arasında üstün başarılarıyla sivrilmiş "Comedie de l'Est" gibi modern Fransız Tiyatrosunu temsil eden topluluklar gönderseler, o zaman hem bu !ş için Devlet bütçesinden cömertçe harcadıkları milyonlar boşa gitmiyecek, hem de yabancı memleketlere Fransız Tiyatrosunu bugünkü gerçek yüzüyle ve değeriyle tanıtmış olacaklardır

Piyes gördüm

Oraloğlu Tiyatrosunda, "Büyült Baba"
"Kuğunun şarkısı"

Oyun : "Büyük Baba", (Oyun, 2 perde).;
Yazan : J. watkin.
Çeviren : Seniha Bedri Göknil.
Tiyatro : Oraloğlu Tiyatrosu.
Sahneye koyan : Saim Alpago.
Dekor : Turgut Atalay.

Konu : Yaşlı, ama ileri görüşlü, açık fikirli bir Büyükbaba ile küçük ve pek sevimli torununun ölümle savaşmaları... Fantastik bir hava içinde toplumun geri düşüncelerine, insanların çirkin taraflarına parmak basan yazar, torununu iyi yetiştirebilmek için Azraili sihirli bir ağaca mıhlayanı Büyükbabanın yaşama azminde, dar ve müsamahasız bir hayat görüşüne karşı iyiliğe, şefkate dayanan hayat görüşünü, çocukların her türlü baskıdan uzak, serbestçe yetiştirilmeleri tezini savunuyor.

Oynıyanlar : Saim Alpago (Büyükbaba), Alev Oraloğlu (Torun), Ayten Güvenç (Büyükanne), Yağız Tanlı (Misafir), Füsun Şahin (Hizmetçi), Lâle Oraloğlu (Teyze) v.s.

Beğendiğim : On beş yıl önce Muhsin Ertuğrulun 40. sanat jübilesinde 11 tablo halinde gördüğümüz bu gösterişli oyunu, Oraloğlu Tiyatrosunun küçük sahnesine, iki bölümlük sıcak bir duygu oyunu halinde yerleştirmeği başaran Saim Alpagonun sahne düzeni. Turgut Atalayın havayı veren sade, zevkli dekorları. Başrole, Büyükbabaya, gene Saim Alpagonun kazandırdığı sevimli, babacan, duygulu - yalnız torununun da ölüme mahkûm olduğunu anladığı sahnede fazla duygulu - yüz. Torunda - "Kötü Tohum" daki gibi - yalnız kötü ruhlu, anormal çocuk tiplerini değil, "iyi, sevimli'" çocuk tiplerini de başarıyla canlandırmasını bildiğini gösteren sahnemizin hârika çocuğu Alev Oraloğlunun rahat ye ölçülü kompozisyonu. Büyükbabanın tılsımlı ağaca çıkarıp "mecburi izin" Verdiği Azrail (Misafir) de Yağız Tanlının, aşırılıklara kaçmadan, duyurmayı başardığı korku ve dehşet havası. Zeki ve sevimli Hizmtçi'de Füsun Şahinin inandırıcı oyunu.

Beğenemediğim : Lâle Oraloğlunun -gördüğüm temsilde- kötü yürekli Teyze için - her kötü yüreklinin mutlaka kötü yüzlü olması gerekirmiş gibi - kendisini tanınmıyacak hale getiren makyajı. Oyunun, hemen hiç duyulmayacak kadar, hafifletilmiş olan o yarı esrarlı, yarı "policier" yönü
Sonuç : Sağlam yapılı, merak ve ilgi çekici bir oyun. İyi de oynandığı halde umulan rağbeti görmemiş olmasının sebebi Oraloğlu sahnesinde; gerçek çerçevesini bulamamış olmasında aranabilir.

Naciye FEVZİ

Filmler

Bir filmin anatomisi

İlk iki filmi "Aramıza Kan Girdi" ve "Korkusuz Kabadayı" ile sinema estetiği ve tekniği üzerinde denemelere girişen genç sinema adamı Tarık Dursun, bu defa, geçtiğimiz haftalarda Beyoğlunda gösterilen "Kelebekler Çift Uçar" adlı filmiyle bütün imkân ve dikkatini toplumsal gerçekler üzerinde toplamıştır. Gerçekte film, türk toplumunun iki ayrı sınıfının bugünkü panoramasını çizmektedir.

Kesitlerden ilki, Batılıların hâla "Altınboynuz" diye bildikleri Haliçten alınmıştır. Artık bir çamur bataklığından ibaret olan "Altmboynuz"un çevresinde, günümüz türk toplumunun çalışan sınıfına mensup insanları fabrikalar, çürük evler ve gecekondular arasında amansız bir hayat kavgası içindedirler. Senaryosu romancı Orhan Hançerlioğlu tarafından yazılan "Kelebekler Çift Uçar" bu sınıftan bir işçiyi değil, ama durumu pek de ondan farklı olmayan bir arabacıyı - Ahmet Mekin - almıştır. Avuç içi kadar bir eve sığışan arabacıyla kızkardeşi - Ayla Kaya -, bütün benliklerini hayatlarını değiştirme ve geliştirme ihtirasının sardığı günümüz alt kat insanlarının iki tipik temsilcisidirler. At arabacısının, uygarlık karşısında, "tüfek icad oldu mertlik bozuldu" diyen bir davranışı yoktur. Atına sevgisi vardır ama, at arabasının artık sonu gelmiştir ve adam bunu çok iyi anlamaktadır. Makineye olan tutumuysa, ürkek olmak bir yana, alabildiğine cesur, olabildiğine açıktır. At arabasıyla kamyon önünde toz olmaktansa, kamyonu alıp kendisini. onun efendisi yapmağa hazırdır.

Piyangocu dedikleri..

"Kelebekler Çift Uçar" puslu bir İstanbul sabahında, arabasıyla işe çıkan bu yarının "cesur" adamıyla başlamaktadır. Arabacı karınca hayatı yaşadığı Haliçten çıkıp, at arabasıyla blok apartmanları, bulvarları aşmakta,' müşteri bekleyeceği kömür depolarına doğru yönelmektedir.

Yolda, at arabasının hususi ,bir otomobille çarpışmasına ramak kalır. Otomobili kullanmakta olan yakışıklı adam da, yanındaki karısı da bir an öfkelenirler. Bu sırada, seyirci, ilk büyük sürprizle karşı karşıya bırakılır. Zira, otomobili kullanan yakışıklı adam - Ahmet Mekin - tıpıtıpına at arabacısına benzemektedir. Ama iş bu kadarla da kalmaz. Adamın karısı - Ayla Kaya - da, arabacının kızkardeşinin aynı kalıptan çıkmışcasına benzeridir.

Otomobil kullanan yakışıklı adam aslında bir yüksek mimar-mühendistir. Karısı, zengin bir kadının biricik kızıdır. Mutlu, konforlu bir yaşayışları vardır. Kamera bir Haliçin insanları, bir rahat hayatın kişileri arasında dolaşacaktır.

Arbacının kızkardeşinin küçük bir dünyası vardır: taksitle bir kamyon edinmek! Bunun için yırtınacak, bunun için didineceklerdir. Beşbin liralık bir ilk taksiti yatırmak için, arabacının nişanlısı - Sevda Ferdag -, kızkardeşi de bileziklerini bile bu uğurda satacaklardır. Bir tekstil fabrikasının karanlık havasında nişanın kız, kamyonlu günleri hayâl edecektir. Evde bulaşık yıkarken, yer temizlerken, kızkardeş, "kamyona bir kavuşsak" diye eriyip duracaktır.

Dostluğun ve dayanışmanın herşeye üstün olduğu bu çevrede, arabacının öteki arkadaşları bile içlerinden birinin . bir kamyona sahip çıkması için dertlenecekler, tasalanacaklardır. "Kelebekler Çift Uçar'" burada bir başka arabacıyı - Sadri Alışık - ayrı bir önemle anlatmaktadır. Arkadaşlarının "Piyangocu" dediği arabacı, Millî Piyangodan Spor-Totoya kadar bir yığın avuntunun umutsuzca ardından koşan milyonlarca kişiden birisidir. Bu işin giderek felsefesini bile yapmış, kazanma metodlarını bile bulmuştur.

Birgün bir piyango çıkacak ve o gün bütün dünyasını değiştirecektir. Ama her allanın günü "Piyangocu", bu inancın yıkılışı acısını bir kere daha tadacaktır.

Bütün bir çevre, bir kamyonla sembolize edilen daha iyi yarınlara ulaşabilmenin kavgası içindedir.

Madalyonun öteki yüzü

Filmde, mimar ve çevresi anlatıldıkça sınıflar arasındaki sınırsız boşluk büsbütün ortaya çıkmaktadır. Haliçte bir grup insan, kahredici bir hayat kavgasındayken, Taksim ve ötelerinde bambaşka şeyler olmaktadır. Mimar, büyük bir müteahhidin iş ortağıdır. Çeşitli İhalelere giren müteahhit, aslında, devleti soyan tiplerden birisidir. Parasını har vurup harman savuran bir ipsiz yeğeni vardır. Mimar gerçi ortada bir takım dalaveralar döndüğünü sezinlemekte, fakat kesin bir delil bulamamaktadır.

Bu sırada, mimârın karısının halasına alt bir arsayı müteahhidin büyük paralar vererek almak istemesi, madalyonun bir başka yüzünü aydınlığa çıkarmağa başlıyacaktır. Kadına ait arsa üzerinde demiryolu döşenecektir. Müteahhidin Ankaradaki "hâmisi" durumu çıtlatır, arsayı, mesele ortaya çıkmadan kadından almasını ister. Arsayı daha sonra, istedik leri fiyata, devlete satacaklardır.

Tarık **Dursun K.**

Sinemamızda yeni bir ses

Ankaradaki "hami" kimdir? Film, mükellef bir masa başında oturan, iri yüzüklü, purolu bir adamı sık sık telefonla İstanbulu arayıp talimat verirken, arkadan, kaim ensesiyle göstermekle yetinmektedir. Adamın devlet işleriyle bir ilgisi olduğu su götürmez şekilde ortadadır. Böylece, "Kelebekler Çift Uçar" temeldeki bozukluğa doğru cesurca bir hamle yapmaktadır, çalışan sınıflar amansız bir hayat kavgası içindedirler ve bu sırada onların yanında olması gereken "halkın devleti", felsefesinde nalk bulunmayan iktidar sahiplerinin elinde akıl almaz halk soygunlarına âlet edilmektedir. Halka uzanması gereken bir kısım güç sahipleri, soygunun ortağıdırlar.

"Kelebekler Çift Uçar", toplumdaki bu çatışmanın Köklerine doğru inmektedir. Bu farkların, bu imkân ve mevki ayrılıklarının sebepleri nelerdir? Film, bu durumun bir fiziki veya aklı noksanlıktan ileri gelmediğini öncelikle hissettirmektedir. **Zira,** aslında ne arabacı ile yüksek mimar-mühendis, ne de arabacının yoksul, çilekeş kızkardeşiyle mimarın zengin karısı arasında hiç bir fark yoktur. Bu iki tipik insanı şartlayan da, sınırlayan da, ne kadar inkâr edilir-

se edilsin, sınıl' gerçeğinden başkası değildir.

"Son"suz film

Bu yönüyle bir toplumsal belge niteliği taşıyan "Kelebekler Çift Uçar", birbirine pamuk ipliğiyle bağlanmış bir olaylar dizisini de ağır ağır geliştirmektedir. "Piyangonun bir hayâl olduğu"nu anlayan Piyangocu, arabacı arkadaşı Pire Nuriyle -Hayri Caner- birlikte başka çıkar yollar aramaktadır. Film bu arada, amerikanizme de tatlı bir taş atmaktadır.

Öte yandan, mimarın, arsa işinde bir bityeniği sezmesi üzerine, müteahhidin yeğeni tarafından öldürülmesiyl gelişen ikinci olay dizisi ise, zengin genç kadınla fakir arabacının tanışmasına yol açacak, bu tanışma katili bulmak için polisin araya girmesi ve benzeri olaylarla gelişecektir. Zengin, otomobilli kadınla yoksul arabacı arasındaki arkadaşlık, nişanlısının arabacıdan ayrılması sonucunu doğuracaktır. Bu arada, yemek pişirirken patlayan gaz ocağı, arabacının kızkardeşini, tam kamyona kavuştukları sırada hayattan edecektir. Burada, filmin yoksul sınıflar için karanlık bir gelişim çizgisini öngören düşünüşle aynı çizgide olduğu söylenebilecektir zira film bir yanda kamyon dolayısıyla bir ferdî mutluluğu tattırırken, öte yandan insanların bu şartlarda ferd olarak bir hiç olduklarını da ortaya koymaktadır.

Ferdî çözümleri kabullenmeyen bu hava, birbakıma filmin "son" suz olması sonucunu da doğurmaktadır. Bir yanda nişanlısından ayrı düşmüş bir kız vardır, öte yanda yoksul bir arabacı, bir "Piyangocu", Piyangocunun içteniçe evlenmeyi tasarladığı arabacının kızkardeşinin tıpıtıpına benzeri bir zengin, güzel, dul kadın...

Seyirci için ilk düşünülecek "final", Piyangocuya bir "piyango vurdurmak", hattâ kaybettiği sevgilisine benziyen zengin kızla onu evlendirmektir. Arabacı ise, nişanlısıyla tekrar buluşacaktır. .

Mucizenin sonu ve bilanço

"Kelebekler Çift Uçar" önce seyirciye, istediği bu mucizeyi, üstelik tam bir mucize inanılmazlığı içinde vermektedir. Yolda dalgın yürümekte olan arabacıyı bir otomobille kaçırır, zengin kadının evine götürürler. Bir ara arabacıya kocasına benzediği için tutulur gibi olan zengin kadın, onu kapıda gülerek karşılar. Ama üzerinde arabacının kızkardeşinin elbisesi vardır, zira aşkının umutsuzluğunu ve arabacıyı gerçekten seven işçi kızın yanında, kendisinin ancak bir kızkardeş rolüne çıkacağım anlamıştır. İşçi kız da oradadır ve müstakbel eşini beklemektedir. Piyangocu? O da oradadır. "Piyango vurdu bana nihayet" der, zengin kadına doğru yürür.

Ama bu "mucize" oluşurken, seyirci de bir başka şeyin farkına varmaktadır: beklediği şey, gerçekte olacak şey değildir. Piyangocuya piyango vurmaz, piyangocu zengin kızla evlenemez.

Beyaz perdede "son" yazısı görünürken, bir "mutlu son"un ancak bütün bu insanların kaderlerinde yapılacak toplu bir değişiklikle gerçekleşebileceğini anlayan seyirci ise, değişik bir film seyretmenin çarpıcı havası içinde, sinemayı düşünceli olarak terkedecektir.

"Kelebekler Çift Uçar" bu haliyle, doğru bir sosyal tutum üzerine oturtulmuş bir filmdir. Tek eksikliği, bu sosyal özün sağlam bir dramatik yapı ile pekiştirilmemiş olmasıdır.

Sinematografik bakımdan Tank Dursun, bu filmi ile özentilerden sıyrılarak, duru ama ustalıklı bir anlatıma varmaktadır.

"Kelebekler Çift Uçar" dan sonra, rejisör Tarık Dursuna, bir sinema yazarının, ilk filmi için söylediğini artık rahatlıkla tekrarlamak mümkündür: Hoş geldin Tarık Dursun!..

Strip-Tease — "Zarif şekilde soyunma",XX. Asır dünyasının sanatlarından biri haline gelmiş görünüyor. Tabii, "zarif şekilde soyunma" daha ziyade lafın gelişidir ve strip-tease diye bilinen oyunda "tahrik edici şekil", asıl rolü üzerine almaktadır. Mamafih, sinemanın en büyük yıldızları dahi, hele kendilerinden bahsettirmek lüzumunu hissettiklerinde strip-tease'den kaçınmamaktadırlar. Meşhur Sophia Loren de bunların arasındadır. "Dün, bugün yarın" adındaki filmde, değme strip-tease'cilere taş çıkartmaktadır.

Yukarda, dilber İtalyan yıldızının bu son filmdeki iki güzel pozu görülmektedir.

Konseri veren : Ankara Radyosu Madrigal Korosu.

Yöneten : Bülent Arel

Konserin günü: 4 şubat 1964. Salı Saat 20.30 da.

Yeri : Ankara Konser Salonu.

Tertipleyen : Ankara Filarmoni Derneği.

Program : Adı Madrigal Korosu olduğuna göre topluluğun hemen sadece madrigaller söyleyeceği' sanılırken programa renk veren birçok diğer parçaların da yer aldığı görülüyordu: Başlıca besteciler olarak; D. Frederici, Palestrina, G. Gastoldi, De Vittorla, De Semisy, Hassler, Isaac Bach, Lasso, O. Vecchi, Leonard Lechner, J. Brahms ve G. Verdi'den çeşitli koro parçaları söylendi.

Konserin özellikleri : Ne Ankarada ne de Türkiyenin diğer bir büyük kentinde "a-Capella" yani orkestra veya diğer bir çalgı grubu ile yahut da piyanoyla eşlik edilmeyen bir koronun mevcut olmadığı bir gerçektir. Ankara ve İstanbulda sadece Operaların koro partilerini söyleyen ve sahnede figüranlık görevini de yerine getiren iki büyücek koro varsa da bunların kuruluş amaçlarının madrigal söylemek olmadığı açıktır.

Uzun bir süredenberi memleketin sanat hayatında eksikliği hissedilen fakat bir türlü kimsenin el atmayı düşünmediği, bakir ve belki de biraz verimsiz sayılanbu alanda ilk teşebbüs birkaç yıldanberi Amerikada "elektronik müzik" üzerinde çalıştıktan sonra geçen yıl yurda dönmüş bulunan besteci Bülent Arele nasip oldu.

"Madrigal" formu "Çok sesli Müziğin Altın Çağı" denilen bir devrede İtalyan, fransız bunlarla ilgili sanat okullarında gelişen, daha çok ladini, günlük hayatı, bazen de aşkı terennüm eden şarkılara verilen bir addır. Bu form sonraları özellikle şarkı ve koro eserlerinde büyük etki yapmış, büyük sanat değeri olan sayısız küçük besteler yapılmıştır. A-Capella koroların aslı batıda tapınaklarda ilâhiler söyleyen müzik topluluklarına dayanmaktaysa da Madrigal formunun etkisi sayesinde bu korolar dinsel kisveden sıyrılmış, bütün insanlığın malı olan eserler meydana gelmiştir.

Beğendiklerim : Önce bu yünde bir işe giriştiği için, sonra da bu denli sanat değeri olan, söylenmesi zor parçalan bu olumlulukta söyletmeyi başardığı için Bülent Areli nasıl övsem azdır. Şimdilik elektronik müziği -imkânsızlıklar yüzünden- bir kenara bıraktığı ve daha çok "concrete" konularla uğraşmaya başladığı anlaşılan bu çok değerli sanatçımızın ilk yapıcı hizmeti böylece izlenmiş oldu.

Koronun üç ay gibi kısa bir sürede hazırlandığı ve repertuvarında konserde söylediklerinin iki katından fazla parçanın şimdiden hazır bir durumda bulunduğu hesaba katılırsa Arelin başarısı bir kez daha ortaya çıkar.

Beğenmediklerim : Konserin tertiplenişi -yine Filarmoni Derneğindeki dostların kulakları çınlasın bir "keşmekeş" ten ibaretti. Son dakikada bastırılıp dağıtılan programların üzerinde Bülent Arelin - resminden vazgeçtik - ismini bile bulamayan . müziksever dinleyiciler fuayede dolaşmakta olan Arele koronun kendi kendisine mi söyleyeceğini sordular, Arel, adının programa yazılmasının unutulduğunu nazikâne ve çok mütevazı bir edayla söyledi...

İkinci nokta Arelin kendisini ilgilendirir; program daha çok madrigaller ve Ondokuzuncu yüzyıl bestecilerinin bazı liedlerinden ibaret olduğu hâlde araya Verdi'nin çok bilinen bir koro parçasını - Nabucco operasından "Esirler korosu"nu - koymakta ne anlam vardı? Sonra yine ikinci bölümdeki amerikan halk havasını programa Koyduğuna göre neden onun yanısıra birkaç da türk halk havası söylemek düşünülmedi acaba? Üstelik ne Nabucco ne de amerikan halk havasının söylenişinde diğer parçalardaki olağanüstü güzellikten eser bile yoktu...

Konser olağanüstü değil, hattâ olağan bir ilgi bile toplamadı ama bunun kabahati yine de idarecilerde, ben bile konseri bir iki gün önce duydum. Üstelik aynı gece Ankarada -maşallah deyin- üç konser vardı!

Sonuç : Bülent Arel eğer sebatla bu işi yürütür ve avni hızla çalışırsa kısa bir süre sonra Batı ülkelerindeki eşlerinin ayarında bir a-Capella koroya malik olacağımız güvenle söylenebilir.

Daniyal ERİÇ

Bülent Arel
Mütevazi bir adam.

YAYINLAR

Kitaplar

MODERN SANAT

Sevim Erdemin araştırması
Türkiye Basımevi, İstanbul 1963, 320 sayfa 15 lira

Sevim Erdem sanat tarihi öğretmenidir. İstanbulda Tatbiki Güzel Sanatlar Okulunda ve Nişantaşı Kız Lisesinde sanat tarihi okutmaktadır. Yazdığı Modern Sanat adlı kitap bir ders kitabı değildir. Belki bir ölçüde bir sanat tarihi, daha doğrusu resim sanatı tarihi havası taşımaktadır ama, yazar buna kendisinden çok şey katmıştır.

Daha kitabın önsözünden Sevim Erdemin kişiliği ortaya çıkmaktadır: Eser, sade gibi görünen, ama çok işlendiği cümlelerinin yapısından anlaşılan etraflı, dikkatli itinalı ve ciddi bir araştırma. Yazar kitabını şöyle tanıtıyor: "Bu kitap, bir çağdaş sanat esefi yazmak, ya da çağdaş sanatın bütün problemlerinin cevabını vermek amacı ile hazırlanmadı. Çalışmam yalnızca bazı çağdaş sanat meselelerinin çözümüne yararlı olabilmek yolunda bir denemedir."

Gene Sevim Erdem, önsözünde, kitabının bölümlerini de şöyle sıralıyor: "Birinci bölümde çağdaş sanatın meseleleri yoluyla bir bakıma sanatın meselesine erişilmeğe çalışılmıştır,

İkinci bölümde ise, Empresyonizm ve ondan sonraki sanat akımlarıyla bu akımların önderliğini yapan kişileri izaha çalıştım.

Son kısımda ise, kitapta adı geçen santçıların hayatları hakkında genel bir bilgi vermek istedim. Bütün bu Konularda kendi fikirlerimle yetinmeyip, muhtelif yabancı sanat tarihçisi ve eleştirmecilerinin eserlerinden de faydalandım."

117 resimle de süslenen kitap hakkında bir tanıtma yazısının çerçevesi içinde söylenebilecek en güzel sözleri gene bizzat kitabın yazarı söylemiş. "Çoğunluğun modern sanat dediği hareket, yüz seneden fazla bir geçmişe sahip ve kendinden daha evvelkilerin devamı olan bir olaydır. Bu bakımdan, yeni sanat eski sanat karşıtı önünde bir çelişmeden çok, bir devamdan bahsedilebilir. Çağdaş sanatın anlaşılabilmesinin kendi içinde ve kendi kendine yeterli bir olay olmadığını anlatmakla tüm sanat sorunlarının çözümlenmesine yardım edeceğini sanmıyorum.

. Ayrıca önemli bir nokta da amama ile hoşlanma arasının belirtilmesi" dir. Çağdaş sanatı anlamadıklarını söyleyenler ve anlamayanlar, belki de yersiz bir çaba içindeler."

Nihayet Sevim Erdem, kitabı yazmasındaki amacı da şu cümlelerle a« çıklıyor : "Çağdaş sanat meseleleri üzerine pek az eserin yazıldığı memleketimizde, bu yol çalışmalara sadece bir başlangıç olmak umududur."'

Sıkıcı olmadan öğreticiliğin sırrına varmış olan Sevim Erdemin, "Modern Sanat"uıın anlamadığım, tek yönü, "modern sanata''kavramını sadece resmin, tekeline bağlaması oldu. Güzel sanatların diğer kollarını hor görmese bile saf dışı bırakan davranışını Sevim, Erdemin özellikle resim öğrenimi yapmış bir sanat tarihçisi olmasına dahi bağışlamak kolay olmuyor.

İlhami SOYSAL

DİNLER TARİHİ

Felicien Challeye'den çeviren Samih Tiryakioğlu, Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar 7, ikinci basılış, İstanbul 1963, 5 lira.

ZİYA GÖKALP

(Hayatı, sanatı eserleri) Hazırlayan Ali Nüzhet Göksel, Varlık Yayınları, Türk Klâsikleri 4, dördüncü basılış, İstanbul 1 9 6 3 , 2 lira-

AY BATTI

Filiz Karabeyin Steinibeckten çevirdiği roman, Varlık Cep Kitapları 67. üçüncü baskı, İstanbul 1963, 2 lira

TOM SAWYER

(Roman; Mark Twain,' çeviren Azize Ertan, Varlık Büyük Çocuk Klasikleri 17. üçüncü baskı İstanbul 1963. 2 lira

BAKİ

(Hayatı, sanatı eserleri) Hasırlayan Nevzat .Yesirgil Varlık Yayınları Türk Klasikleri 22, İstanbul 1963 2 lira

Dergiler:

Yeni Ufuklar: Aylık Sanat, düşün dergisi

Yeni Ufuklar ufacık boylu ama yıllar yılıdır yayınlanan ciddi bir sanat dergisidir. Her sayısında mutlaka bir iki üstümle durulacak yazı ya da şiir yayınlanır. Derginin Şubat sayısında Halide Edip Adıvar adına yazılmış yazıların belki de en güzellerinden biri var. Romancı Samim Kocagöz, Romancı Halide Edip Adıvarı anlatmış. Dikkatle, ilgiyle okunacak bir yazı.

Teni Ufuklarda ayrıca Sabahattin Eyüboğlu, Oktay Rıfat ve Melih Cevdet Andayın da sanatta, edebiyatla ilgili ilginç yazıları var. Yeni Ufuklar, okunmaya, aranmaya değer bir dergi. İ. S.

R A D Y O

Teşkilât

Bozuk düzen..

Bilindigi gibi, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Kanunu geçen Ocak ayının başlarında Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Kanun 1 Mayıs 1964 tarihinde yürürlüğe girecektir ve bu tarihten itibaren de uzun bir süreden beri özlenen Türkiye Radyo ve Televizyon Genel Müdürlüğü kurulmuş olacaktır. Birçok defa belirtildiği gibi, bu yeni düzen, radyo alanında atacağımız son adımdır. Bu demek değildir ki ilerde bu konuda yenilik yapılamaz veya radyoculuğumuzda yıllarca sonra hamleler kaydedilemez. Fakat şunu unutmamak gerekir Ki, yeni Radyo Genel Müdürlüğü kurulduktan sonra ilk çalışma, daha doğrusu kuruluş devresi içinde verilecek kararlar, atılacak adımlar yıllarca sonrasını etkileyecektir. İşte bu sebepten ötürü de, Mayıs ayında atılacak adımlar son adımlar olacaktır.

Bu düşüncenin ne kadar doğru olduğunu anlamak için radyolarımızın ilk yıllarını ve bugünkü durumunu gözden geçirmek yerinde olur. Radyo Türkiyeye ilk girdiği zaman yapılan çalışmaların, gösterilen fedakârlıkların değerini elbette ki kimsenin küçümsemeye hakkı yoktur. Hemen hemen her memlekette olduğu gibi biz de radyoculuk PTT. ile ilgili olarak, evlerin üst katlarında veya yine P.T.T. binasının bir köşesinde başlamıştır. Görevlilerden çoğu birden fazla işle meşgul olarak bu mesleğin emekleme çağını değerlendirmesini, bin türlü mahrumiyete katlanarak, bilmişlerdir. Fakat bu devre, geçtikten sonra Türkiyede esaslı olarak radyoculuğun oaşladıgı bir devre vardır. Bu devrenin şu veya bu günde başladığını söylemek için bir tarih vermekten ziyade, tam teçhizatlı bir Ankara Radyosu De tam teçhizattı bir İstanbul Radyosunun mevcudiyetinden söz açmak daha önemlidir Türkiyede koskoca bir Ankara Radyosu, bir İstanbul Radyosu kurulmuştur, fakat meselâ programların bir elden idare edilebileceği bir servise ihtiyaç olacağı, haberlerin bir merkezden diğer radyolara dağıtılabileceği, radyoların personel veya teknik ihtiyaçlarının bir makam tarafından düzenlenebileceği hiç düşünülmemiştir Aradan yıllar geçmiş ve bu ihtiyaçlar kendilerini göstermişler ve bu ihtiyaçların sağlanamaması ortaya bir takım meselelerin çıkmasına sebep olmuştur. Zamanında haberciliğe önem verilmediği için radyo haberciliği yeni yeni uyanmaya başlamıştır. Aslında bu konuda kaydedilen gelişmeler de şahısların gayretine bağlıdır. Ortada henüz bazı esaslar görül memektedır. Bir başka nokta da, meselâ, son aylar işinde rastladığımız gibi Kennedy'nin öldürüldüğü gün, Kıbrıs olaylarının patlak verdiği sırada bütün radyoların programları ayrı bir hava tutturmuş, radyolar arasında koordinasyon kurulamamıştır. Yine bugünlerde yapılan programlarda veya haber bültenlerinde meseleler bambaşka açılardan ele alınmış ve radyonun Bîr memlekette önemli günlerde yaratması gereken havaya bir türlü rastlanmamıştır.

Bekleyen derviş..

Radyolarımızda görülen en büyük, ak saklıklardan biri de personelin burumudur. Kiminin terfi etmesi gerekir, takat ilgilenen olmadığı için yular yanıp geçer. Kiminin bambaşka görevlerde çalışması gerekir, fakat onun bunun işine geldiği için duruma göz yumulur. Meselâ yeni personel rejiminde memur olmak isteyenlerin bir yarışma sınavına tâbi tutulması söz konusudur. Acaba bu yola radyo kıdemlileri arasında başvurulsa, ortaya, "radyoculuk" anlayışına sahip, kaç kişi çıkacaktır?

Bir de, radyolarımızda yıllardan beri görevlendirilmiş memulların sicilleri ve hizmet süreleri gözden geçirilse kaç kişinin bugüne kadar hakkı yendiği ortaya çıkar kimbilir?

Radyo gibi bir milletin kültürüne, zevkine ve eğitici yönüne hitabeden bir kuruluşun bu şekilde ihmal edilmiş olması, ortaya, bir türlü halledilmeyen bir takım meselelerin çıkmasına sebep olmuştur Bu meselelerden çoğunun üstüne, geride bıraktığımla bir-iki yıl içinde düşülmemiş olmasından, bazı aksaklıkların sorumlularının aranmamasından kim hesap verecektir? Elbette ki hiç kimse! Çünkü hesap sormak kimsenin işine gelmemektedir ve bugün yalnız 1 Mayıs 1964 beklenmektedir Türkiye Radyo ve Televizyon Genel Müdürlüğünün her işin altından kalkabileceğini ummak büyük bir haksızlık olur.

Bir defa, bugünkü zihniyetin büyük bir kısmının yeni idareye miras olarak kalacağı muhakkaktır Fakat. istenilen, hiç olmazsa, yeni düzenin, geleceği de düşünerek, hali kurtarmak için mümkün olduğu kadar uyanık bulunmasıdır.

Boş yere ıstırap çekmeyiniz...

GRİPİN

itimatla kullanabileceğiniz en müessir ilâçtır

GRİPİN nezle ve grip başlangıcında bir çok fenalıkları önler

GRİPİN baş, diş, adale, sinir ağrılarını bıçak gibi keser

GRİPİN sinir ve bel ağrısından eser bırakmaz

GRİPİN bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır

GRİPİN mideyi bozmaz, kalbi yormaz

GRİPİN Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilliğinin hususi ruhsatını haizdir

GRİPİN

Kininli Gripin 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir.